

UMMAN SULTANLIĞI

Körfez'in Barış Vahası

NİSAN 2022

AHMET FARUK GÖKSÜN

**Umman Sultanlığı
Körfez'in Barış Vahası**

**Rapor 156
Ortadoğu
Nisan 2022**

Hazırlayan

Ahmet Faruk Göksün

Genel Yayın Yönetmeni

Dr. Mehmet Ali Bolat

Editör

Ümmühan Özkan

Web Editörü

Melik Yasin İpek

Referans için: Göksün, Ahmet Faruk.

*Umman Sultanlığı: Körfez'in Barış
Vahası*, İNSAMER Rapor 156. Nisan
2022.

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün
sorumluluk müellifine aittir.

©İNSAMER 2022

Bu yayının bütün hakları mahfuzdur.
Sadece kaynak gösterilerek alıntı
yapılabilir.

Nuhun Gemisi

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Nurgül Ersoy

Baskı: Pelikan Basım

Ulubatlı Hasan Caddesi No.2

H D Blok No.19

Başakşehir – İstanbul

İNSAMER
İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية والاجتماعية

İNSAMER, İHH İnsani Yardım Vakfı'nın araştırma merkezidir.

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
Umman Sultanlığı	2
Umman'da Hukuki ve Siyasi Yapı	5
Umman Ekonomisi	5
Umman'da Sosyal Hayat	6
Umman'da Dinî Hayat	8
Umman Tarihi	9
İslamiyet'in Umman'a Gelişi	10
Emeviler Döneminde Umman	11
Abbasiler Dönemi ve Umman'da İlk İbadi İmameti	11
Nebhaniler Dönemi (1154-1624)	12
Yarubiler Dönemi (1624-1744)	13
Busaidiler Dönemi (1744-Günümüz)	13
Son İmamet Denemesi	15
Sultan Kabus Dönemi	17
Sultan Heysem Dönemi	20
Veliaht Sistemine Geçiş	22
Sultan Heysem Dönemi Sosyoekonomik Koşulları	22
Umman Dış Politikası	24
Sultan Heysem Dönemi Umman'ında	25
Hukuk Reformları ve Halkla İlişkiler	25
Umman-Türkiye İlişkileri	28
Sonuç	30
Kaynakça	33

GİRİŞ

Uzun tarihî geçmişi, Hint Okyanusu ve Basra Körfezi'ndeki stratejik konumu, günümüzde İbadiyye mezhebinin resmî olarak yaşadığı tek coğrafya olması gibi özellikleri sebebiyle Umman, göz ardı edilmemesi gereken bir ülkedir.

Hicaz Yarımadası'nın en alt kısmında yer alan Umman, gerek coğrafi uzaklığı gerek mezhebî farklılığı gerekse yakın zamanlara kadar benimsediği içe kapalı politikası dolayısıyla Türk kamuoyunda çok tanınmayan bir ülkedir. Hâlbuki uzun tarihî geçmişi, Hint Okyanusu ve Basra Körfezi'ndeki stratejik konumu, günümüzde İbadiyye mezhebinin resmî olarak yaşadığı tek coğrafya olması gibi özellikleri sebebiyle Umman, göz ardı edilmemesi gereken bir ülkedir.

Binlerce yıllık bir geçmişe sahip olmasına rağmen Umman, bilhassa son yüzyılda izlediği pasif dış politika sebebiyle fazla tanınmamaktadır. Oysa ki

Ummanlılar tarih boyunca bölgede pek çok devlet kurmuş ve bölgenin ikbali için önemli mücadeleler vermiştir. Ayrıca bu coğrafyada kurulan İslam devletleri, bölgenin konumunun sağladığı avantaj ve deniz ticareti sayesinde, Afrika ve Hindistan'da İslam'ın yayılmasında da önemli rol oynamışlardır.

Modern Umman'ın inşasında en önemli isim Sultan Kabus'tur. Yaklaşık 50 yıl süren iktidarı boyunca ülkesini her alanda kalkındırmak için çalışan ve Umman'ı âdeta "Körfezi'nin Barış Vahası" hâline getiren Sultan Kabus, 19 Ocak 2020'de vefat ettiğinde geride müreffeh bir ülke bırakmıştır. Onun vefatından sonra vasiyeti üzerine tahta kuzeni Heysem b. Tarık geçmiştir.

Bu çalışmada ülkeyle ilgili genel bilgiler verildikten sonra, ülke tarihi özellikle İslam sonrası dönem özetlenecek, akabinde yeni Sultan Heysem dönemine yoğunlaşarak, günümüz Umman'ına dair bilgiler ve gözlemler aktarılacaktır.

UMMAN SULTANLIĞI

Resmî ismi Umman Sultanlığı olan ülkenin adı, Arapçada Uman (عمان), İngilizcede Oman olarak yazılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'deki yaygın kullanımdan dolayı Umman yazılışı tercih edilmiştir. Umman kelimesinin kökeniyle alakalı farklı görüşler vardır. Kimilerine göre bu isim Arapların Kahtani koluna mensup Uman kabile-sinden gelmekte, kimileri ise kelime-

nin "istikrar" ve "ikamet" kökünden geldiğini ileri sürmektedir. Ezidilerin bölgeyi Umman olarak isimlendirdiği de söylenmektedir. Bazı araştırmacılar ise, Umman isminin bölgeye ilk yerleşen kişi olarak bilinen Uman b. Kahtan dolayısıyla verildiğini belirtmektedir.

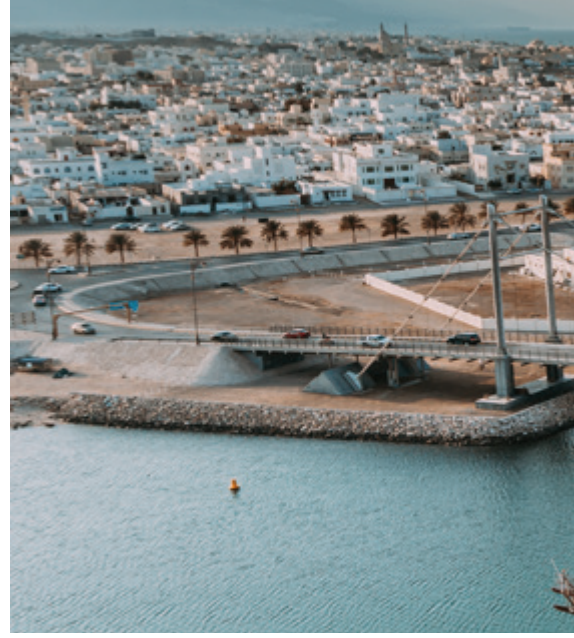
Umman Sultanlığı batıda Suudi Arabistan, güneybatıda Yemen, ku-

Basra Körfezi ile Hint Okyanusu'nu birbirine bağlayan Hürmüz Boğazı'na hâkim olması sebebiyle çok stratejik bir konumda olan Umman, bu özelliği sayesinde dünyanın en eski ve en önemli deniz ticaret yollarından biri olan Körfez ve Hint Okyanusu arasındaki deniz ticaret yolunu kontrol edebilmektedir.

zeybatıda Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile sınır komşusudur. Ülke ayrıca Hürmüz Boğazı ile Yemen arasında uzanan yaklaşık 1.700 kilometrelik kıyı şeridine sahiptir. Arabistan Yarımadası'nın güneydoğusunda yer alan Umman, doğudan Basra Körfezi'ne, güneyden de Hint Okyanusu'na açılması ve Basra Körfezi ile Hint Okyanusu'nu birbirine bağlayan Hürmüz Boğazı'na hâkim olması sebebiyle çok stratejik bir konumdadır. Umman bu özelliği sayesinde dünyanın en eski ve en önemli deniz ticaret yollarından biri olan Körfez ve Hint Okyanusu arasındaki deniz ticaret yolunu kontrol edebilmektedir.

Ülkenin Basra Körfezi'ndeki toprağı olan ve Hürmüz Boğazı'na doğru uzanan Musandam vilayeti, Umman'ın jeopolitik önemini daha da artırmaktadır. Zira Körfez petrolünün %90'ı karasal sınır açısından tamamen BAE topraklarıyla çevrili durumdaki bu bölge üzerinden dünyaya ihraç edilmektedir.

Jeolojik olarak dağlık ve engebeli bir araziye sahip olan Umman'da, diğer Körfez ülkelerinin aksine coğrafi çeşit-

lilik ve ekilebilir tarım arazileri de vardır. Çöllerin, dağların, tarım arazilerinin ve denizin varlığı, Umman kültürüne zenginlik katmaktadır. Arap Yarımadası'nın en büyük çölü olan Rub'ul-Hâli'nin doğu kısmı Umman sınırları içerisinde kaldığından ülkenin büyük bölümünde çöl iklimi hâkimdir. Sıradağların kuzeyden güneye uzandığı Umman'ın en önemli dağı olan Cebel-i Ahdar (Yeşil Dağ) denizden yaklaşık 3.500 metre yüksekliktedir. Ülkenin iç kesimleri ile kıyı kesimleri arasında tarıma elverişli ve verimli vahalar bulunmaktadır. Bu vahalarda tarım, tarih boyunca Umman'da kullanılan ve "felec" adı verilen, bölgeye has bir sistemle yapılmıştır. Yer altı sularının derinliği, kanalların uzunluğu ve kullanım yerine göre çeşitlilik arz eden bu sistemin milattan önceki dönemlerde İran'dan göç eden kavimlerden kaldığı belirtilmektedir.

Yüz ölçümü 309.501 kilometrekare olan Umman Sultanlığı, 11 idari bölge ve 61 vilayetten oluşmaktadır. Bu bölgeler nüfus yoğunluğuna göre şöyle sıralanmaktadır: Maskat, Şimal Bâtına, Dâhiliye, Zufar, Cenub Bâtına, Cenub Şarkıyye, Şimal Şarkıyye, Zahira, Büreymi, Musandam ve Vusta. Yüz ölçümü diğer vilayetlere göre küçük olan başkent Maskat'ın nüfusunun diğer yerlerden fazla olması, uzun yıllar devlete başkentlik yapması yanında iş imkânlarının bolluğu ve bir liman şehri olmasından kaynaklanmaktadır.

Ülkenin bir diğer önemli bölgesi ise güneyde bulunan Zufar'dır. Bu bölge dinî anlamda da önemli olup rivayetlere göre Kur'an-ı Kerim'de geçen Âd kavminin yaşadığı yer olan Ahkaf mevkii de buradadır; ki Hz. Hud, Hz. Salih ve Hz. Eyyub'un kabirlerinin de burada olduğu belirtilmektedir. Zufar vilayetinin

başkenti olan Salalah ise gerek doğal güzellikleri gerekse iklimi dolayısıyla ülkenin önemli şehirleri arasında yer almaktadır. Umman'ın bir diğer önemli şehri de Nizvadır. Uzun yıllar İbadi imametine başkentlik yapan şehir, 2015 yılında İslam kültür başkenti seçilmiştir.

Umman Sultanlığı, anayasasında belirtildiği üzere Arap, Müslüman ve tam bağımsız bir ülke olup başkenti Maskat'tır. Resmî verilere göre nüfusu 4.617.927 olan Umman'da halkın %55'i Ummanlı Arap, geri kalan %45'i Asya (Hindistan, Pakistan, Bangladeş vb.) ve Afrika ülkelerinden -özellikle önceden Umman'a bağlı olan Zengibar Adası'ndan- gelenlerden oluşmaktadır. Ülkede ayrıca önemli sayıda Beluci de bulunmaktadır. Umman'ın resmî dili anayasasında belirtildiği üzere Arapça olmakla birlikte ülkede İngilizce, Urduca, Hint lehçeleri ve Belucice de konuşulmaktadır.

UMMAN'DA HUKUKİ VE SİYASİ YAPI

1970 yılında İngiltere'den bağımsızlığını ilan eden Umman, uluslararası hukuk sistemine entegre olmadığından davalar İslam hukukuna göre çözülürken 1970'ten itibaren ülkenin yönetimini devralan Sultan Kabus'la birlikte hukuk alanında bazı adımlar atılmıştır. Ne var ki yönetime geldiğinde ilk olarak eğitim, sağlık gibi alanlarda reformlara yönelen Sultan Kabus'un hukuk alanındaki geniş kapsamlı reformları hayata geçirmesi 1990'lı yılları bulmuştur. Ancak önemine binaen ülkenin ceza hukuku 1974 yılında düzenlenmiş ve ihtiyaca tam olarak cevap veremez duruma gelince de 2018 yılında yenilenmiştir. Sultan Kabus, 1996 yılında ülkenin anayasasını ilan etmiş ve takip eden süreçte de kapsamlı hukuk kodifikasyonları gerçekleştirmiştir. Anayasada yasamanın esasının İslam hukukuna dayandığı ifade edilmekle birlikte, Umman hukukunun İslam hukuku ile Anglo-Sakson hukukunun bir karışımı olduğunu söylemek mümkündür. Aile hukuku büyük oranda İslam hukukunu esas alırken, ceza hukuku maddeleri uluslararası hukuka uygun

olarak düzenlenmiştir. 2020 yılında ülkenin başına geçen Sultan Heysem de göreve geldikten bir müddet sonra bazı tadiller yaparak yeni bir anayasa yayımlamış, bazı kanunlarda değişikliğe gitmiştir.

Ülkenin siyasi yapısı meşruti monarşiye dayanmaktadır. Sultan dokunulmaz olup emirlerine itaat edilmesi ve kendisine saygı duyulması zorunludur. Devlet başkanı olmasının yanında genelkurmay başkanı olarak da görev yapan sultan, bakanlar kuruluna başkanlık etmekte ayrıca dışişleri, ekonomi ve savunma bakanlıkları görevlerini deruhte etmektedir. Vatanın birlik ve bütünlüğünün sembolü olan sultanın görev ve yetkileri anayasada detaylıca belirtilmiştir. Günümüzde Umman Meclisi, devlet meclisi ve şura meclisi olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Devlet meclisi üyeleri sultan tarafından atanırken, şura meclisi üyelerini halk seçmektedir. Umman'da siyasi parti bulunmadığından seçime girmek isteyen her aday, propagandasını kendi yapmaktadır.

UMMAN EKONOMİSİ

Umman'ın resmî parası olan Umman Riyali Nisan 2022 itibarıyla yaklaşık 38 TL'ye tekabül etmektedir. Ekonomisi büyük oranda petrol ve doğal gazı dayanan ülkenin petrol üretimi diğer Körfez ülkelerine kıyasla düşüktür. Umman'da kuruluşundan sonra yaşanan siyasi kargaşa ve mali sıkıntılar nede-

niyle petrolün keşfedilip ihraç edilmeye başlanmasının gecikmesi, diğer Körfez ülkelerinin aksine dağlık olan bölgelerden petrol çıkarmanın zorluğu bu durumun başlıca sebepleri arasındadır. Ülkede petrolün keşfi 1960'lı yılların başına dayansa da ihraç edilmeye başlanması 1967 yılını bulmuştur.

Hızlı nüfus artışı, azalan üretim ve petrol kaynaklarının sınırlı oluşu, son dönemde Umman ekonomisini zora sokan başlıca faktörlerdir. Bütün bunlara artan işsizlik kaygıları da eklenince Umman yönetimi ekonomi politikasını şu üç temel üzerine inşa etme kararı almıştır: özelleştirme, ekonomik çeşitlendirme ve “Ummanlaştırma” adı altında yabancı iş gücünün yerli iş gücü ile değişimi. Günün birinde ham madde kaynaklarının tükeneyeceği bilindiği için Ummanlı yöneticiler de ülke ekonomisinin petrol ve doğal gazla olan bağımlılığını azaltmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Bu

doğrultuda ilk adım olarak “Umman 2020” projesi hayata geçirilmiş, sonrasında “Umman 2040” projesi hazırlanarak uygulamaya konulmuştur.

Denizlerle çevrili olan ülkede deniz taşımacılığı, liman işletmeciliği ve balıkçılık, geçmiş zamanlardan itibaren en önemli geçim kaynaklarından. Ummanlılar denizci geçmişleriyle övünmektedirler. Vasco de Gama’ya kılavuzluk yapan Ahmet b. Macit’in de Ummanlı olduğu rivayet edilmektedir. Umman ayrıca, dünyadaki en büyük inci resiflerine de ev sahipliği yapmaktadır.

UMMAN’DA SOSYAL HAYAT

Sultan Kabus döneminde sosyal hayatın hemen her alanında büyük reformlara imza atılmıştır. Bilhassa eğitim konusuna çok önem veren sultan, ülkede

geniş kapsamlı bir eğitim kampanyası başlatmış, okullar inşa etmiş, resmî ve özel üniversiteler kurmuş, yabancı ülkelerle öğrenci değişim anlaşmaları

yapmış, böylece Umman toplumunun eğitim seviyesini yükseltmek için her imkânı değerlendirmiştir. Ülkede ilkokul eğitimi karmadır, ortaokuldan itibaren kız-erkek olarak ayrılmaktadır. Üniversitelerde eğitim karma olmakla birlikte, kızlar ve erkekler amfilerde ayrı yerlerde oturmaktadır. Üniversiteye kadar eğitimin ücretsiz olduğu Umman'da lisansüstü eğitim ücretlidir. Ülkede 1986 yılında kurulan Sultan Kabus Üniversitesi'nden başka 20'den fazla enstitü/fakülte bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı üniversite çatısı altında olmaksızın doğrudan ilgili bakanlığa bağlıdır. Örneğin en yüksek dini eğitim kurumu olan Şer'i İlimler Fakültesi, Din İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Hukuki açıdan karma bir yapıya sahip olan Umman'da ne ibadetler ne de kılık kıyafet hususunda bir zorlama bulun-

maktadır. Ancak ülkede varlığını güçlü şekilde hissettiren kabilecilik sistemi, bir nevi mahalle baskısı oluşturarak bu hususlara dikkat edilmesini sağlamaktadır. Umman'da sigara ve alkol tüketimi çok düşük seviyededir. Alkol satışı sadece bazı turistik mekânlarda serbesttir.

Sultan Kabus'un kadınları toplumsal hayata kazandırmaya yönelik yürüttüğü istikrarlı politikalar meyvelerini vermiş ve Umman'da eğitilmiş ve iş hayatında aktif bir kadın nüfus oluşmuştur. Kadınların temsiline de önem veren Sultan Kabus, mecliste kadın vekillerin bulunmasını desteklemiş, hatta kadın vekillerin sayısının az olduğu dönemlerde kendi yetkisini kullanarak kadın vekillerin sayısını artırmıştır. Sultan Heysem de iktidara geldikten sonra aynı doğrultuda politikalar izlemeye devam etmiş ve Umman'ın önde gelen kadınlarından bazılarını Kraliyet Takdir Madalyası vermiştir. Ocak 2022'de de kadınların başkent Maskat'ta taksi şoförlüğü yapabilmesinin önünü açan kanun Sultan Heysem tarafından onaylamıştır. Ummanlı kadınların toplumdaki etkinliğini güçlendirmeye yönelik çalışmaların önümüzdeki süreçte daha da artacağı tahmin edilmektedir.

Umman'da sosyal medya kullanımına zaman zaman bazı kısıtlamalar getirilmektedir. Örneğin ülkede *WhatsApp* benzeri uygulamaların sesli ve görüntülü konuşma yapılmasını sağlayan özellikleri kullanım dışıdır. Ancak halk buna kendi içerisinde bir çözüm üretmiş ve VPN uygulamaları kullanarak bu yasağı kısmen delmiştir. Benzer bir

yasak da geçtiğimiz yıl *Clubhouse* için getirilmiş ve ülkede bu uygulamanın kullanımı yasaklanmıştır. Umman makamları yasağın gerekçesiyle ilgili yaptıkları açıklamada, söz konusu uygulamanın ülkede kullanım için gerekli izinlere sahip olmadığını belirtmişlerdir, ancak bazı aktivistler bu adımın Umman'da ifade özgürlüğüne vurulan bir darbe olduğunu söyleyerek karara tepki göstermiştir.

Umman'da resmî tatil günleri Müslüman ülkelerin çoğunda olduğu gibi cuma ve cumartesidir. Kurban ve ramazan bay-

Hukuki açıdan karma bir yapıya sahip olan Umman'da ne ibadetler ne de kılık kıyafet hususunda bir zorlama bulunmaktadır. Ancak ülkede varlığını güçlü şekilde hissettiren kabilecilik sistemi, bir nevi mahalle baskısı oluşturarak bu hususlara dikkat edilmesini sağlamaktadır.

ramlarına ek olarak Mevlid Kandili (Hz. Muhammed'in doğum günü) ve hicri yılbaşı da resmî tatil günleri arasındadır.

UMMAN'DA DİNİ HAYAT

Umman'ın dinî yapısı, demografik yapısı gibi çeşitlidir. Ülkede resmî din anayasa belirtildiği üzere İslam olmakla birlikte diğer dinlere mensup kesimler de kendi inançlarına uygun yaşayabilmektedir. Umman'da %85 oranında Müslüman, %6,5 oranında Hristiyan, %5,5 oranında Hindu vardır; geri kalan yaklaşık %3'lük kesim de farklı dinlere mensuptur. Müslümanlar kendi aralarında İbadi, Sünni ve Şii olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Resmî rakamlara göre İbadilerin Müslümanlar içindeki oranı %75'tir (Umman hakkında çalışan bazı araştırmacılar, ülkedeki Sünni Müslümanların İbadilerden daha fazla olduğunu iddia etmektedir.). Umman'da İbadilerin bu kadar yoğun olması, ülkede erken dönemlerden itibaren İbadiyye mezhebinin etkin olması dolayısıyladır (İbadiyye mezhebi hakkında detaylı bilgi için bk. Diyanet İslam Ansiklopedisi).

Umman gerek etnik gerek dinî gerekse mezhebî ayrımlara rağmen Ortadoğu'da halkının bir arada ve barış içinde yaşadığı nadir ülkelerden biridir; bu özelliği dolayısıyla da "Körfez'in Barış Vahası" olarak nitelendirilmektedir. Umman'da farklı din ve mezheplerin bir arada barış içinde yaşamasında Sultan Kabus'un söylemleri, ülkenin resmî politikası olarak İbadiliğin dünyaya "İslam'ın en ılımlı mezhebi" olarak tanıtılmaya çalışılması ve bu anlayışın halk tarafından da benimsenmiş olması önemli rol oynamıştır. Örneğin okullarda herhangi bir mezhebi kötüleyici bilgi vermek kesinlikle yasaktır. Ayrıca Umman Ceza Kanunu'nda dinî ya da mezhebî fitne çıkarmaya çalışanlara yönelik ağır yaptırımlar (üç yıldan on yıla kadar hapis cezası) uygulanmaktadır. Umman halkı sadece kendi içinde değil, dışarıdan gelen yabancılara karşı da hoşgörülüdür.

Örneğin *Expats Insider*, 2019 yılında Umman'ı yabancılar için dünyadaki en güvenli ülke seçmiştir.

Umman'da dinî otoritenin başında resmî olarak Vakıflar ve Din İşleri Bakanlığı bulunmaktadır. Bakanlık imam tayinlerini yapmakta ve bünyesindeki fetva kurulu ile halkın fetva ihtiyacına cevap vermektedir. Umman'da farklı mezhepler bulunduğu için imam tayininde bölgenin mezhebî yapısı dikkate alınmakla birlikte gerek Sünniler gerekse

İbadiler birbirlerinin arkasında namaz kılmaktan çekinmemektedir; Şiiler ise daha ziyade kendi camilerini tercih etmektedir. Fetva konusunda ülkedeki en büyük merci Umman müftüsüdür. 1975 yılından bu yana Umman müftüsü olan Ahmed el-Halili, İbadi olmasına rağmen diğer mezhep mensuplarının da saygı duyulan bir isimdir. Etkisi ülke sınırlarıyla mahdut olmayan Halili, Libya, Tunus ve Cezayir'de yaşayan İbadiler için de merci konumundadır.

UMMAN TARİHİ

Tarihi uzun bir geçmişe dayandığı tahmin edilen Umman'da 2022 yılı başlarında Tunç Çağı'na kadar uzanan 4.000 yıllık bir yerleşim yerinin keşfedilmesi, bu düşüncüyü doğrulamıştır. Bölge, tarihte bu topraklara ilk yerleşen topluluk olduğu düşünülen Sümerler tarafından

“Bakır Ülkesi” anlamına gelen “Mogan” olarak isimlendirilmiştir. Kaynaklara göre Fenikeliler, Asurlular ve Babillilerin bir müddet hüküm sürdüğü Umman coğrafyası, MÖ 7. yüzyıldan itibaren yedi asır boyunca Farsların kontrolünde kalmıştır.

Tarihî kaynaklarda rivayet edildiğine göre, Umman bölgesine ilk düzenli Arap göçleri Arim seli sonrası Me'rib Barajı'nın yıkılması üzerine Malik b. Fehm önderliğinde Yemen'den yapılmıştır.

Tarihî kaynaklarda rivayet edildiğine göre, Umman bölgesine ilk düzenli Arap göçleri Arim seli sonrası Me'rib Barajı'nın yıkılması üzerine Malik b. Fehm önderliğinde Yemen'den yapılmıştır. Hakkında türlü rivayetler bulunan Malik b. Fehm'in Yemen civarında yaşayan büyük ve cesur bir kral olduğu, hatta Kehf suresinde bahsi geçen, gemileri gasp eden kralın da Malik b. Fehm olduğu söylenmektedir. Arap kabilelerin bölgeye göçünün devam etmesiyle o dönem Umman coğrafyasına hâkim olan İranlılar, bu göçleri askerî olarak kontrol altına almakta zorlanmışlardır. Sonuç olarak Ezd kabilesi şeyhleri Arap kralları olarak

tanınmış, bundan sonra Araplar ve İranlılar arasında daha resmî bir ilişki tesis edilmiştir.

Günümüzde Umman halkının çoğunluğunu bu göçlerle bölgeye gelen Ezd kabilesi mensupları oluşturmaktadır. Bu göç hareketlerinde başı çeken Kahtani ve Nizar kabileleri zamanla Hınaviler ve Gıfariler olarak isimlendirilmişlerdir. Söz konusu kabileler hâlen daha kabilevi toplum özelliklerini korumaktadır. Tarih boyunca zaman zaman çatışan bu kabileler arasında bugün de bir asalet yarışı ve rekabetin varlığı hissedilmektedir.

İSLAMİYET'İN UMMAN'A GELİŞİ

Peygamber Efendimiz (sav) elçiler yılında, Amr b. As (ra) ile o dönem Umman kralları olan Abd ve Ceyfer Cülenda kardeşlere davet mektubu göndermiştir. Hristiyan olan Cülenda kardeşler araştırma ve istişarelerinden sonra Peygamberimizin (sav) davetine uyarak Müslüman olmuştur. Sultanlarının Müslüman olmasından sonra halk da hızla İslamiyet'i benimsemiş ve Umman bu dönemden itibaren İslam'ın kalele-

rinden biri hâline gelmiştir. Ummanlılar birçok bölgede, özellikle Orta ve Doğu Afrika'da İslam'ın yayılmasına büyük katkı sağlamıştır.

Dört halife döneminde Bahreyn ve Umman için valiler atanmasına rağmen Umman yönetimi aynı ailenin uhdesinde bırakılmıştır. Bu yıllarda Umman ile hilafet merkezi arasında kayda değer herhangi bir sorun yaşanmamıştır.

EMEVİLER DÖNEMİNDE UMMAN

Hilafet Emevilere geçtiğinde Abbad b. Abd tarafından yönetilmen Umman ile Emevilerin ilk dört halifesi döneminde hiçbir sıkıntı yaşanmamıştır. Ne var ki Abdulmelik b. Mervan'ın halife olup Haccac b. Yusuf es-Sekafi'yi Irak valisi olarak atamasıyla birlikte karışıklıklar başlamıştır. Çıkan olaylar sırasında Abbad ölmüş, Umman'ın başına onun iki oğlu, Süleyman ve Said geçmiştir.

Umman'ı Irak vilayetine bağlamak isteyen Haccac, bu duruma karşı çıkan Ummanlıların üzerine ordular göndererek bölgeyi egemenliği altına almış, Said ve Süleyman kardeşler de bu yenilginin ardından ülkeyi terk ederek Doğu Afrika'ya gitmiştir. Abbasi devrimi ile Emevi Hanedanı ortadan kalkıncaya kadar Umman, Emevi yöneticiler tarafından atanan valiler aracılığıyla idare edilmiştir.

ABBASİLER DÖNEMİ VE UMMAN'DA İLK İBADİ İMAMETİ

Emevi Hanedanlığı yıkıldıktan sonra ilk Abbasi halifesi Ebu'l Abbas es-Seffah önce Cenah b. Ubade'yi, sonrasında da onun oğlu Muhammed'i Umman valisi olarak atamıştır. Ummanlı İbadiler Abbasilere biat etmeye yanaşmamışlar ve hilafetin babadan oğula geçen bir sisteme döndüğünü söyleyerek bu makamın artık bir bağlayıcılığının kalmadığını savunmuşlardır. Daha sonra da çok faziletli ve çok adil olduğuna inandıkları Cülenda b. Mesud'u imamlığa seçmişlerdir. Ancak bu imamet çok sürmemiş ve iki yıl sonra Umman'a gelen Abbasi orduları Mesud'u öldürüp imamete son vermiştir.

Bir müddet karışıklık içinde kalan Umman'da, 794 yılında Musa b. Cabir el-İzkevi'nin Nizva'da kabile reisleri ve bölgenin ileri gelenleri ile yaptığı bir toplantı sonrasında Muhammed b. Affan imam seçilmiştir. Ancak imamet sırasında halka kötü davranıp hiçbir uyarıyı dikkate almayan Muhammed b. Affan, iki

yıl bir ay sonra görevinden azledilmiş ve yeni imam olarak Varis b. Ka'b el-Harusi'ye biat edilmiştir. Böylece Umman'da ikinci İbadi imameti dönemi başlamış ve bu süreç zaman zaman zayıflamakla birlikte uzun yıllar devam etmiştir. Abbasilerle imamlar arasındaki bu çalkantılı dönem, Umman'ın Karmatiler tarafından işgaline kadar sürmüştür. 923 yılında Bahreyn Karmatilerinin liderliğini ele geçiren Ebu Tahir el-Cennabi hızla güçlenmiş ve çevre illeriyle birlikte Mekke'yi ele geçirmiştir (930). Aynı yıl Umman da Karmatiler tarafından işgal edilmiştir. Kısa süre sonra tekrar Abbasi hâkimiyetine giren Umman, İbadi imamlar tarafından yönetilmeye devam etmiştir. Sonrasında Büveyhilerin işgaline uğrayan (965) Umman'da halk, imameti tekrar ihya etmeye çalışıp kendi imamını seçse de Büveyhileri deniz kıyılarından atamamış ve imamet sadece iç bölgelerle sınırlı kalmıştır.

NEBHANİLER DÖNEMİ (1154-1624)

Ummanlı tarihçiler Nebhanilerin Umman'da beş asır boyunca hüküm sürdüğü konusunda ittifak hâlidir. Bu dönemi ikiye ayıran tarihçiler, dört asır süren birinci dönemi İmam Ebu Cabir Musa'nın vefatı (1154) ile başlatıp meşhur şair hükümdar Süleyman b. Süleyman'ın ölümü ve Muhammed b. İsmail'e Umman imamı olarak biat edilmesi (1500) ile bitirirler. Bu dönemde Nebhaniler iç ve dış savaşların yanında zaman zaman tekrar kurulan imamet müessesesi ile uğraşmıştır.

Geç dönem Nebhanileri olarak bilinen ikinci dönem ise, 1500-1624 yılları arasını kapsamaktadır. Bu dönemde bir yandan imamet sıkıntısı devam ederken bir yandan da Nebhaniler kendi içlerinde iktidar kavgasına düşmüş, ayrıca iktidara

gelmek isteyen diğer Ummanlı kabilelerle de mücadele etmek durumunda kalmışlardır. Ummanlılar tarafından zulüm dönemi olarak kabul edilen bu yıllar hakkında detaylı bir araştırma bulunmamaktadır.

PORTEKİZ İŞGALİ

Nebhaniler döneminin en önemli hadisesi, şüphesiz Umman'ın kıyı bölgelerinin Portekiz işgaline maruz kalmasıdır. Coğrafi keşifler sonrasında bölgede etkinliği artan Portekiz, Umman'daki parçalanmışlıktan faydalanarak ülkenin önemli şehirlerini kısa sürede ele geçirmiştir. Stratejik sahil bölgelerinin Portekiz işgaline uğramasıyla zaten imamlık ve Nebhaniler arasında bölünmüş olan ülkedeki parçalanmışlık zirve noktasına çıkmıştır.

Portekizlilerin Körfez'e ulaşması sonucunda Ummanlılar Doğu ticareti üzerindeki hâkimiyetlerini kaybetmiş ve Umman şehirleri yağma ve yıkıma maruz kalmıştır. Bu dönemde Portekizliler sahil şeridinde tam hâkimiyet sağlasalar da iç bölgelere nüfuz edememişler ve bazı İbadi kabileler dağlık bölgelerde bağımsızlıklarını korumuştur. Bu kabileler zaman zaman sahil şeridindeki Portekiz kuvvetlerine saldırılar düzenlemiş ancak Arap kabileleri kendi aralarında tam bir birlik sağlayamadıkları için bu saldırılar çok etkili olamamıştır.

YARUBİLER DÖNEMİ (1624-1744)

Ülkedeki kötü durumun böyle devam edemeyeceğine karar veren İbadi âlimler bir araya gelerek Nasır b. Mürşid'i imam seçmişlerdir. Önceliğini ülkenin birliğine veren İmam Nasır, Portekiz işgalini sonlandırmak için uğraşmış, nihayetinde iki şehir dışında Umman'ı Portekizlilerden temizlemiştir.

Nasır b. Mürşid'in vefatı üzerine toplanan ileri gelenler, imam olarak onun amcasının oğlu Sultan b. Seyf'i seçmiştir. İmam Sultan da ilk iş olarak Portekizlileri ülkeden tamamen atmak için mücadeleye girişmiş ve bunda başarılı olmuştur.

İmam Sultan'ın vefatının ardından oğullarından Bilarab b. Sultan imam seçilmiş, ancak bir süre sonra kardeşi Seyf b. Sultan'la arasında anlaşmazlık çıkmış, bu

süreçte halkın büyük çoğunluğu Seyf b. Sultan'a biat etmiş, bunun üzerine isyan bayrağını açan Seyf, kardeşini öldürüp imam olmuştur. Bölgedeki denizlerde Portekiz nüfuzunun kırılması için mücadele eden ve Umman'ın imarına çalışan Seyf b. Sultan'ın ölümünden sonra da oğlu II. Sultan b. Seyf imam seçilmiştir. II. Sultan b. Seyf döneminde Umman'ın deniz gücü artmış ve Bahreyn ele geçirilmiştir. İmam II. Sultan'ın ölümünden sonra, yeni imamın kim olacağı konusunda başlayan çekişmeler akabinde ülke iç savaşa sürüklenmiştir. Umman'da yaklaşık 120 yıl hüküm süren Yarubi Devleti'nin çöküşüyle günümüze kadar devam edecek olan Busaidiler Hanedanlığı dönemi başlamıştır.

BUSAİDİLER DÖNEMİ (1744-GÜNÜMÜZ)

Busaidi Hanedanı'nın kurucusu Ahmed b. Said, Yarubiler döneminde Sohar şehrinin valisidir. Bölgeyi Nadir Şah'ın gönderdiği Fars kuvvetlerine karşı savunmada başarılı olan Ahmed b. Said, halk desteği sayesinde şehirleri ele geçirerek Umman'a hâkim olmuştur (1744).

İmam Ahmed'in ölümü (1783) sonrasında yerine oğlu Said b. Ahmed geçmiş, ancak adaletli davranmadığı için halk kendisinden hoşnut olmamıştır. Bir süre sonra Said'in oğlu Hamed, sultanlığı babasından almıştır. Yönetimi oğluna devreden Said, imamlık vasfını bırakmamıştır. Bu durum Said ölene kadar bu

şekilde devam etmiş ve onun ölümünden sonra da yeni bir imam seçilmemiştir. Bundan sonra Busaidi Hanedanı'ndan başa geçenler "seyyid" ya da "sultan" unvanını kullanmışlardır.

Babasının kötü yönetiminin izlerini silmeye çalışan Hamed, her sene Umman'ı baştan sona dolaşarak halkın sorunlarını çözmeye çalışmıştır. Ne var ki bu dönemde imam vasfını taşıyan babası Said'in Rustak'ta, Hamed'in de sultan vasfı ile Maskat'ta hüküm sürüyor olması, Umman-Maskat ayrımını iyice belirginleştirmiştir. Bu süreçte ülkede geleneksel ve dinî bir merkez olan Nizva,

iç bölgelerde başkent olurken sahildeki Maskat şehri de siyasi ve ticari başkent olmuş ve böylece ülke bir kez daha siyasi anlamda bölünmüştür.

Babasından yönetimi devraldıktan üç sene sonra vefat eden Sultan Hamed'in (1792) ardından amcası Sultan b. Ahmed başa geçmiştir. Onun döneminde Körfez bölgesi İngiliz-Fransız çatışmasına sahne olmuştur. Bu çatışmalar sürerken Sultan b. Ahmed, İngiltere ile Maskat'ta İngiltere'nin resmi bir temsilci bulundurmasını da içeren bir anlaşma imzalamıştır. Bahreyn, Hürmüz, Şehbar, Kişb ve Benderabbas'ı ülkeye katan Seyyid Sultan, Necid bölgesinden gelen Vehhabi akımına karşı da mücadele etmiştir. Korsanlarla yaptığı bir deniz savaşı sırasında şehit düşen Sultan b. Ahmed'den (1804) sonra ülke oğulları Said ve Salim tarafından yönetilmiştir. Bu ikili yönetim Salim b. Sultan'ın vefatına kadar devam etmiştir.

Said b. Sultan devri Umman tarihindeki en parlak dönemlerden biri sayılmak-

tadır. O aynı zamanda Umman'da en uzun süre (50 yıl) sultan olan iki isimden biridir. Onun döneminde Umman'ın nüfuz alanı en büyük sınırlarından birine ulaşmış; Doğu Afrika kıyıları, Zengibar, Komor Adaları ve Körfez'de bulunan birçok adada Umman hâkimiyeti tesis edilmiştir. Bu dönemde Umman'a yönelik Vehhabi akınları da sürekli olarak devam etmiştir. Osmanlı destekli Mehmet Ali Paşa kuvvetlerinin Diriy'e ele geçirerek Vehhabi tehlikesini ortadan kaldırmasıyla Umman rahatlamış ve Umman-Hicaz ilişkileri Osmanlı'nın Körfez siyaseti sayesinde tekrar düzelmiştir. Seyyid Said'in hacca gittiği sırada Osmanlı idarecileriyle görüşmesi ve o dönem Cidde valisi olan Hasib Paşa'ya yazdığı mektuptaki "Biz işlerimizi daima Devlet-i Aliyye ile uyum içinde yürütürüz." ifadesi, Umman-Osmanlı ilişkisini anlamak açısından önemlidir.

Seyyid Said'in ölümünden (1856) sonra oğullarından Süveyni Maskat'ta, Macid ise Zengibar'da sultan olarak kalmak istemiş, devreye giren İngiliz hükümeti

iki kardeşin arasını bularak her ikisine de sultan unvanı vermiştir. Ancak kardeşler arasında maddi sıkıntı kaynaklı anlaşmazlıklar, İngiltere ve Fransa'nın iki sultanlığın ayrı ve bağımsız birer ülke olarak tanınmasına karar verdikleri anlaşmaya kadar devam etmiştir.

Salim b. Süveyni 1865 yılında babası Süveyni'yi öldürerek tahta geçmiştir. Bu sırada ülkenin iç kesimlerinde güçlü hâlde bulunan İbadiler, Busaidi Hanedanı'ndan Azzan b. Kays'a imam olarak biat etmiştir. İbadi âlim ve ileri gelenleri tarafından başlatılan bu hareket, kısa sürede Maskat dâhil bütün şehirleri ele geçirmiştir (1868). Azzan'ın imam olarak başa geçmesiyle Umman'da İbadi hâkimiyeti yeniden başlamış ve imamlık

ve sultanlık ülkede son kez aynı kişide toplanmıştır. İbadilerce gerçekleştirilen ve dinî bir boyut taşıyan bu devrimin akabinde âlimler bir araya gelmiş ve ülke klasik İbadi imamet usulüne göre yönetilmeye başlanmıştır.

Devrim sonrasında ülkeyi terk eden Busaidi Hanedanı'ndan Seyyid Türki b. Said, Azzan'ın politikalarını beğenmeyen İngiltere'nin desteğini alarak harekete geçmiş ve Maskat'a kadar gelerek İmam Azzan'ı öldürüp İbadi imametine son vermiştir (1870). İmamet ileriki tarihlerde Umman'ın iç bölgelerinde tekrar ihya edilmeye çalışılsa da hiçbir zaman Umman'ın tamamına egemen olacak seviyeye ulaşamamıştır.

Türki b. Said 1888 yılında ölünce yerine oğlu Faysal b. Türki geçmiştir. Onun zamanında Hinavi kabileleri imamet sistemine destek babında ülke genelinde bir isyan başlatmıştır. Bu isyan sırasında Maskat'ın etrafındaki şehirler düşmüş, başkent kuşatılmış ve Sultan Faysal ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Sonunda isyancılar para verilerek geri gönderilmiş ancak Faysal hem tüccarlara hem de İngiltere'ye yüklü miktarda borçlanmıştır.

SON İMAMET DENEMESİ

Ülkenin gidişatından rahatsız olan İbadi çevreler, imameti tekrar aktif hâle getirmek için Umman'ın büyük âlimlerinden biri olan İmam Nureddin es-Salimi liderliğinde bir araya gelerek bir hareket oluşturmuştur. Bu hareket, 1913 yılında

Salim b. Raşid el-Harusi'yi imam olarak seçmiş ve kısa sürede ülkenin büyük bir kısmını ele geçirmiştir. Bu sırada hasta olan Sultan Faysal, İmam Salim'in askerlerine karşı savaşmadan ölmüş ve oğlu Teymur b. Faysal Umman'ın

başına geçmiştir. Ekonomik ve siyasi sıkıntılar içinde bir ülke devralan Sultan Teymur, imamet hareketine karşı mücadele etmeye çalışmış, ancak hareketin ilerleyişini durduramamıştır. Bu sırada önce hareketin müessisi Salimi ölmüş (1914), bir müddet sonra da İmam Salim öldürülmüştür (1919). İmam Salim'in ölümü üzerine Muhammed b. Abdullah el-Halili yeni imam olarak seçilmiştir.

İmamlık ve sultanlık arasında yaklaşık beş yıl süren barış çabaları nihayet meyvesini vermiş ve taraflar arasında Seeb Antlaşması imzalanmıştır (1920). Bu anlaşma ile Umman resmî olarak iki parçaya bölünmüş ve Maskat olarak bilinen sahil kesimleri sultan tarafından idare edilirken Umman olarak bilinen iç kesimler imamet yönetimi tarafından idare olunmaya başlamıştır.

Sultan Teymur b. Faysal'ın 1932 yılında oğlu lehine tahttan çekilmesiyle tahta oturan yirmili yaşlardaki Sultan Said b. Teymur, babasının aksine İngilizlerle uyum içinde çalışmıştır. Bu sırada iç bölgelerde Muhammed b. Abdullah el-Halili liderliğindeki imamlık ise, klasik usullerle hareket ederek vali ve kadılar atayıp kendi yapılanmasını oluşturmuş, ancak tedricen içine kapanarak bir nevi uzlet hâli yaşamaya başlamıştır.

Ülkesinin dış ilişkilerini geliştirmek isteyen Sultan Said, 1938 yılında sırasıyla Japonya, ABD, İngiltere, Fransa, İtalya ve Hindistan'ı kapsayan bir geziye çıkmış, buralarda devlet başkanlarıyla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Sultan Said, bu gezi ile Amerika'ya giden ilk Arap hükümdar olmuştur. Onun döne-

1920 yılında imzalanan Seeb Antlaşması ile Umman resmî olarak iki parçaya bölünmüş ve Maskat olarak bilinen sahil kesimleri sultan tarafından idare edilirken Umman olarak bilinen iç kesimler imamet yönetimi tarafından idare olunmaya başlamıştır.

minde İngilizlerle bir imtiyaz anlaşması yapılarak Umman topraklarında petrol arama hakkı İngilizlere verilmiştir. Ancak İmam Halili, iç bölge (Umman) toprakları üzerinde verilen bu imtiyazları kabul etmemiştir.

Suudi Arabistan'ın, statüsü Umman, BAE ve Suudi Arabistan arasında belirsiz bir bölge olan Büreymi vahasını işgal girişimi üzerine, ordusunu hazırlayan Sultan Said, İngilizlerin araya girmesiyle saldırı başlatmaktan vazgeçmiş ve sorun İngilizler aracılığıyla çözülmüştür.

Kriz devam ederken İngilizler imamlık topraklarında petrol bulmuş ve bu durum İmam Halili'nin ölümü (1954) ve Galip b. Ali'nin yeni imam seçilmesi sürecine denk gelmiştir. Yeni imamlık beraber strateji değiştiren imamlık, bu meseleyi askerî olarak çözmeye karar vermiştir. Böylece ülke tarihinde önemli bir dönüm noktası olan Cebel-i Ahdar iç savaşı resmen başlamıştır. Sultanlığı destekleyen İngiliz kuvvetleri, imamlığa ait bölgelere hava saldırıları düzenlemiş ve imamlığın başkenti Nizva, İngiliz destekli sultanlık kuvvetleri tarafından ele geçirilmiştir. İmam Galip ve kardeşi Talip önce Kahire'ye, oradan da Suudi Arabistan'a geçerek bu ülkelerin deste-

ğiyle bir ordu kurup Umman'da bazı şehirleri ele geçirmişlerdir. Bu orduya karşı koyacak kuvvete sahip olmayan Said b. Teymur, İngilizlerden aldığı yardımla imamlık kuvvetlerine karşı savaşmış ve 1959 yılında, gerilla faaliyetleri de dâhil olmak üzere bu girişimi etkisiz hâle getirmeyi başarmıştır.

Sultan Said döneminde yaşanan bir diğer önemli olay ise, Zufar vilayetindeki ayaklanmadır. Cebel-i Ahdar Savaşı'ndan sonra ülkenin güneyinde Yemen'e komşu olan Zufar vilayetinde halk, vergilerin çokluğunu, iş imkânlarının ve genel hizmetlerin azlığını ve hayat pahalılığını gerekçe göstererek ayaklanmıştır. İlk başlarda bir halk hareketi olarak ortaya çıkan ve "Zufar Özgürlük Cephesi" adını alan hareket, Güney Yemen'de Marksist bir yönetimin kurulmasından sonra politik anlamda değişikliğe uğramıştır.

Yemen'deki gelişmelerden hem askeri hem de politik olarak etkilenen isyan hareketi, 1967 yılında adını "Umman ve Arap Körfezi Halk Kurtuluş Cephesi" olarak değiştirip Marksist-Leninist ideolojiyi referans alan bir devrim konseyi oluşturmuştur. Bu değişiklik üzerine hedef bölgesini Umman'dan itibaren bütün Körfez toprakları olarak açıklayan hareket, benimsediği bu ideoloji sebebiyle kendisini baştan itibaren destekleyen Suudi Arabistan ve Mısır'ın desteğini kaybetmiş, ancak bu defa da Çin ve Sovyetler Birliği'nin desteğini almıştır. Böylece bölgesel bir isyan olarak başlayan Zufar Ayaklanması (1962-1976), Maskat Sultanlığı'nın İngiltere ve Amerika tarafından, isyancıların ise Sovyetler Birliği ve Çin tarafından desteklenmesiyle çift kutuplu dünyanın çekişme noktasına dönüşmüştür.

SULTAN KABUS DÖNEMİ

Bu şartlar altında ülkenin başına geçen Sultan Kabus, Zufar meselesini çözmek için beş aşamalı bir plan geliştirmiş ve ilk hamle olarak tahta çıktığı yılı af yılı ilan edip babası döneminde isyana katılanların affedildiğini açıklamıştır. Akabinde Zufar bölgesinin özel statüsünü kaldırmış, ülke çapında genel bir kalkınma hareketi başlatmış ve Arap ülkesi olma kimliğini güçlendirerek Arap ülkelerinin isyancılara verdiği desteği azaltmayı hedeflemiştir. Af yasasına rağmen teslim olmayanlara karşı da etkili bir silahlı mücadele yürüten Sultan Kabus, bu süreçte İngilizlerden destek istemiştir.

Bölgede gayet akılcı bir politika izleyen ve daha önce Cebel-i Ahdar Savaşı'nda Ürdün'den asker getiren İngilizler, Zufar Ayaklanması'nın bastırılması için de İran ve Pakistan'dan asker getirmiştir. Gelen destek kuvvetleriyle isyanı tamamen bastıran Sultan Kabus, ülke içerisindeki otoritesini de sağlamlaştırmıştır.

Sultan Kabus, daha sonra ülkenin uzun yıllar sıkıntı çekmesine sebep olan Umman-Maskat ayrımını kaldırarak ülkeyi birleştirmiş ve resmî adı "Maskat ve Umman Sultanlığı" olan ülke adını "Umman Sultanlığı" olarak değiştir-

miştir. Yapıcı ve birleştirici politikalar izleyen Sultan Kabus, aftan yararlanan isyancıları kazanmaya çalışmış, hatta bazılarını devlet idaresinde görev vermiştir. Bu isimlerden birkaçı ilerleyen süreçte yönetici konumuna gelerek ülkenin kalkınmasında sultana destek olmuştur. Cebel-i Ahdar Savaşı sırasında imam olan Galip'e de ülkeye dönmesi durumunda dini lider olarak saygı gösterileceğini açıklayan ve imanın kardeşine bakanlık teklif eden Sultan Kabus, her ne kadar İmam Galip ülkeye dönmesi bile bu uzlaşma çabaları sayesinde birçok kesimin rejime bakışının olumlu yönde değişmesini sağlamıştır. Sultan Kabus, göreve geldikten sonra ülkedeki parçalanmışlığın tezahürlerini ortadan kaldırıp millî birliği sağlama adına babası döneminde gerek iş bulmak için gerekse siyasi ihtilaflar yüzünden Umman'dan göç eden vatandaşlarına çağrıda bulunarak ülkeye dönmeleri için davet etmiştir. Ayrıca gençler için yeni iş imkânları oluşturup halkın aşama aşama yönetime katkıda bulunmasını sağlamak amacıyla da demokratik yöntemler uygulamıştır.

Ülkesini kemer sıkma politikaları sayesinde dış borçlar konusunda iyi bir noktaya getiren ancak bu yüzden ülkenin imar faaliyetlerini ihmal eden Sultan Kabus'un babası Sultan Said, her anlamda tükenmek üzere olan bir ülke bırakmıştır. Onun döneminde Umman büyük oranda İngiliz müsteşarlar aracılığıyla yönetildiğinden diplomasisi çok zayıf, resmî ve siyasi kurumları son derece yetersiz ve ülke yönetiminde görev alabilecek tecrübeli kişi sayısı çok azdır. Bu şartlar altında idareyi devralan

Sultan Kabus, yakın akrabalarını devlet yönetiminde görevlendirerek ailenin etkinliğini arttırmıştır. Ülkedeki İngiliz hegemonyasını kırmayı amaçlayan sultan, bunda büyük oranda başarılı olmuştur. Kendi hükümetini kurmak için çalışma başlatan Sultan Kabus, ilk olarak Almanya'da sürgünde bulunan amcası Tarık'ı (Sultan Heysem'in babası) ülkeye davet ederek başbakanlık görevini vermiş; savunma, maliye gibi önemli kurumları da kendi uhdesine almıştır.

Sultan Kabus ve amcası Tarık'ın çalışmaları ile ülke, Sultan Said dönemindeki içe kapalı politikasından kurtulmuştur. 1970 öncesi dönemde siyasi anlamda yalnızlığı tercih eden ve dünyada çok az bilinen bir ülke olan Umman, bu tarihten sonra -İngiltere'nin de desteğiyle- uluslararası arenada tanınmaya başlamıştır. Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (KİK) kurucularından olan Umman, aynı zamanda Birleşmiş Milletler (BM),

Sultan Kabus, ülkenin uzun yıllar sıkıntı çekmesine sebep olan Umman-Maskat ayrımını kaldırarak ülkeyi birleştirmiş ve resmî adı “Maskat ve Umman Sultanlığı” olan ülke adını “Umman Sultanlığı” olarak değiştirmiştir.

Arap Ligi, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), INTERPOL, Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Arap Para Fonu’na (AMF) üye olmuştur.

Komşularıyla iyi geçinmeyi önemseyen ve dış politikada tarafsızlığı benimseyen Umman, İran-İrak Savaşı sırasında tarafsız kalarak arabulucu rolü oynamış, Filistin-İsrail sorununda da barış görüşmelerini sonuna kadar desteklemiştir. Son dönemde yaşanan Katar ablukası ve Yemen Savaşı’nda da tarafsızlık politikasını korumaya devam eden Umman, Katar’la ilişkisini kesmemiş, Yemen Savaşı’na dâhil olması yönündeki baskılara da direnerek taraflara sadece insani yardım alanında destek olmuştur.

Sultan Kabus’un ülkenin her alanda yeniden inşası ve imarı konusundaki en büyük şansı, 1967 yılında işlenmeye başlanan petrol rezervleri olmuştur. Ülkeye giren petrol gelirlerini doğru bir şekilde kanallı eden Sultan Kabus, yokluk içindeki bir ülkeden modern Umman’ı kurmayı başarmıştır. Öncelikle vergileri kaldırarak ekonomiyi canlandıran sultan, ardından yollar, limanlar ve havalimanları yaparak ülkesini kalkındırmaya çalışmıştır. Sultan Kabus’un

yaptığı reformlardan bir diğeri de İbadi imamet müessesinin ortadan kalkması ile ülkede oluşabilecek dinî otorite boşluğuna engel olmak için Din İşleri ve Evkaf Bakanlığı’nı kurması olmuştur.

Ülkenin büyük çoğunluğu İbadi mezhebine mensup olmasına rağmen Sultan Kabus, Müslüman ortak kimliğini ön plana çıkararak ayrıştırıcı bir dil kullanmaktan kaçınmıştır. Onun döneminde hazırlanan ders kitaplarında ve okullarda herhangi bir mezhebi kötülemek yasaklanmış ve dinî ya da mezhebi fitne çıkarmaya yönelik faaliyetlerde bulunanlar için cezai yaptırımlar getirilmiştir. Ülkede gerek dinî gerekse demografik anlamda farklı grupların bir arada ve huzur içinde yaşamasında Sultan Kabus’un birleştirici üslubu ve politikalarının büyük etkisi vardır. Eğitim konusuna da büyük önem veren sultan, başlattığı eğitim kampanyasıyla halkın eğitim seviyesinin yükselmesini sağlamıştır.

Umman’ın hukuki reformu da Sultan Kabus ile birlikte başlamıştır. Onun yönetime gelmesine kadar belirli bir kanun metninin bulunmadığı ve şer’i ve örfi bir yargı sisteminin uygulandığı ülkede, bu tarihten sonra kanunlaştırma çalışmaları başlatılmıştır. Ne var ki iki iç savaş yaşanan, dünyadan kopuk ve son derece fakir bir ülke olan Umman’da öncelikle eğitim ve altyapı gibi temel sorunlar giderilmeye çalışıldığı için anayasanın ilan edilmesi 1996 yılını bulmuştur. Ülke tarihindeki ilk ve tek aile hukuku kanunu da bundan bir yıl sonra, 1997’de çıkartılmıştır.

Anayasa 1996 yılında ilan edilmiş olsa da ülkedeki ilk kanunlaştırma faaliyetleri

bundan önce yapılmıştır: 1972 yılında Arazileri Düzenleme Kanunu, 1973 yılında İş Kanunu, 1974 yılında Ceza ve Ticari Şirketler kanunları, 1990 yılında Ticaret Kanunu, 1996 yılında Anayasa, 1997 yılında Aile Hukuku Kanunu, 1999 yılında Yargı Teşkilat Kanunu ve 2013 yılında Medeni Muamelat Kanunu yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlki 1974 yılında hazırlanan Ceza Kanunu, 2018 yılında yenilenerek tekrar aynı prensipler üzerine düzenlenmiştir.

Sultan Kabus'un iktidarda olduğu 50 yıl boyunca rejime yönelik ciddi bir tehdit ya da kalkışma yaşanmamıştır. Sadece 2005 yılında bir grup âlim, imameti tekrar kurma ithamı ile tutuklanmış; uzun hapis cezalarına çarptırılan bu âlimler, bir süre sonra Sultan Kabus tarafından affedilmişlerdir. Bunun dışında 2010 yılında başlayan Arap Baharı protestoları Umman'a da sıç-

ramış ve ülkede bazı olaylar çıkmış, ancak Sultan Kabus bu süreci de iyi bir şekilde yönetmeyi başarmıştır. Bu dönemde Umman'daki protestolar diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi diktatörlerin yıkılması amacıyla değil, fiyat artışları ve yolsuzlukla mücadele gibi ekonomik talepler üzerinden düzenlenmiştir. Sultan Kabus, protestocuların taleplerini dikkate alarak reform sözü vermiş ve bu reformların bir sonucu olarak da 2012 yılında ülkede ilk defa seçim yapılmıştır. Halkın istihdamla ilgili talebini karşılamak amacıyla da yeni atamalar yapan sultan, yine halkın talebiyle bazı bakanları ve yöneticileri değiştirmiş, ayrıca ülkede İslami usulle çalışan katılım bankalarının kurulması için emir vermiştir. Bu vaatler ve atılan adımlar üzerine halk yatışmış, protestolar bir ölüm ve birkaç tutuklama ile diğer ülkelerle kıyaslanamayacak kadar hafif atlatılmıştır.

SULTAN HEYSEM DÖNEMİ

Ocak 2020'de Umman'ın 50 yıllık hükümdarı, modern Umman'ın kurucusu Sultan Kabus uzun süredir tedavi gördüğü kolon kanseri sebebiyle arkasından velayet bırakmadan vefat etmiştir. Sultanın hastalığı ve çocuğu olmadığı bilindiği için bu süreçte ülkede yeni sultanın kim olacağı en çok merak edilen konulardan biri olmuştur. Aslında sultanın ölümünden sonra yeni sultanın nasıl belirleneceği 1996 anayasasında kanunlaştırılmıştı. Bu maddeye göre sultanın ölümü sonrası kraliyet ailesine üç gün süre tanınacak ve bu süre

içinde aile bir isim üzerinde uzlaşırsa sultan o olacaktı; uzlaşma sağlanamaması durumunda da sultanın bıraktığı mektup açılarak mektupta yazan isim sultan ilan edilecekti. Sultan Kabus vefat ettiğinde Umman'da hanedan ailesinden gelen ve sultan olabilecek vasıflara sahip tam 85 isim vardı. Sultanın vefatından sonra toplanan hanedan üyeleri hem dış güçlerin müdahalesine fırsat vermemek için hem de ülkede bir kaos ve kargaşa ortamının oluşmasından çekindikleri için üç gün beklemeden mektubu açma kararı aldı. Mektuptan çıkan isim, Sultan

Kabus'un iktidarının ilk yıllarında beraber çalıştığı amcası Tarık b. Teymur'un oğlu Heysem b. Tarık'tı. Hanedan üyelerinden hiçbirinin itirazıyla karşılaşmayan 65 yaşındaki Heysem b. Tarık, ülkenin dokuzuncu sultanı olarak tahta oturdu. Uzun süredir Ummanlıların zihnini meşgul eden ve sıkıntılı geçeceği düşünülen süreç böylelikle suhuletle atlatılmış oldu.

1955 Maskat doğumlu olan Sultan Heysem, ilk eğitimini Umman'da almış, lise eğitimini ise Lübnan'da tamamlamıştır. Daha sonra İngiltere'ye giden Heysem b. Tarık 1979 yılında Oxford Üniversitesi'nden mezun olmuştur. Umman'da bir dizi görev üstlenen Heysem, Umman Dışişleri Bakanlığı'nda bakanlık genel sekreteri olarak görev yapmış, ayrıca 2002 yılından itibaren yaklaşık 18 yıl boyunca Umman Miras ve Kültür Bakanlığı görevini yürütmüştür.

Umman halkı için yabancı bir isim olmayan Heysem b. Tarık, Sultan Kabus'un yakın çalışma arkadaşlarından biridir ve onun döneminde gerek iç

gerekse dış siyasette aktif görev almıştır. Türkiye'nin 2023, 2053 ve 2071 hedeflerine benzer şekilde Umman'ın da 2020 ve 2040 hedefleri vardır. Bu bağlamda baştan itibaren Vizyon 2040 projesinin yürütücüsü konumunda olan Sultan Heysem'in ülkenin gelecek hedefleri konusunda en bilgili isimlerden biri olduğunu belirtmek gerekir. Bu durum halkın gözünde yeni sultanın imajını olumlu yönde etkilemiştir.

Sultan Kabus'un yası için belirlenen süre dolduktan sonra Umman halkına hitaben yaptığı ilk konuşmasında Umman'ın dünyada barışın yayılması için çalışmaya devam edeceğini vurgulayan Sultan Heysem, uzun yıllardır yürütülen tarafsızlık politikasının da sürdürüleceğinin işaretlerini vermiştir. Sultan, yeni bir merhalenin başında olduklarını ve Sultan Kabus'un çizdiği yolda yapılanmaya ve gelişmeye devam edeceklerini belirterek ülkenin idari sisteminin modernize edileceğine ve kamu şirketlerinin ekonomideki paylarının artırılacağına dair de sözler vermiştir. Yeni sultanın bu konuşması, onun özellikle dış politikada selefinin yolundan gidip gitmeyeceğini merak eden gerek ülke kamuoyunu gerekse uluslararası kamuoyunu rahatlatmıştır.

Ocak 2022'de tahta geçişinin ikinci yılı münasebetiyle yaptığı konuşmasında Sultan Heysem, geçmiş kazanımları korumaya ve parlak bir gelecek için çalışmaya devam ettiklerini söyleyerek, tahta çıkmadan önce yürütücüsü olduğu Vizyon 2040 hedefleri doğrultusunda iktisadi ve toplumsal programları adım adım uygulamaya koyduklarını ve ülke-

nin ekonomik anlamda iyileşme içerisinde olduğunu belirtmiştir. Umman'ın geleceği için gençlerin önemine de vurgu yapan sultan, ekonomik zorluklara rağmen 2021 yılında gençler için açılan yeni iş imkânlarından bahsetmiş ve ülkeye yönelik girdi kaynaklarının artırılması amacıyla yerel yatırımın teşvik edildiğini, sermayenin bölgesel olarak değerlendirilmesi için de yönlendirici olduklarını söylemiştir. Sultan Heysem

konuşmasında 2021 yılında yaşanan sel felaketlerine de değinerek bu konuda koruyucu tedbirler aldıklarını belirtmiş ve Umman'ı hak ettiği zirveye taşımanın millî sorumlulukları olduğunu, çalışmalarını bu bilinçle sürdürdüklerini vurgulamıştır. Geçen iki yıl içinde Sultan Heysem'in icraatlarının neler olduğu ve bunların Umman halkı nezdinde nasıl karşılık bulduğu konusuna aşağıda değinilecektir.

VELIAHT SİSTEMİNE GEÇİŞ

Sultan Heysem kendisinin tahta çıkışı esnasında yaşanan problemlerin tekrarlanmamasını için tahta çıkışının üzerinden yaklaşık bir yıl geçtikten sonra, ülke anayasasının yenilenmesini sağlamıştır. Yeni anayasada dikkat çeken değişikliklerden biri de ülkeyi yönetecek sultanın belirlenmesiyle ala-

kalıdır. Sultan Kabus'un getirdiği sistemi değiştiren Sultan Heysem, büyük oğlu ve ülkenin Kültür, Spor ve Gençlik Bakanı Ziyazen b. Heysem'i şimdiden veliahdı ilan etmiştir. Bu değişiklikle kendisinden sonra ülkede benzer bir kaos yaşanması ihtimalini ortadan kaldırmıştır.

SULTAN HEYSEM DÖNEMİ SOSYOEKONOMİK KOŞULLARI

Göreve geldiğinde önündeki en büyük problemlerden biri kötüye giden ekonomi olan Sultan Heysem, ülkede büyük oranda petrol ve doğal gazı dayanan ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmek ve yeni iş sahaları açmak zorunda olduğunu bilinciyle hareket etmektedir. Sultan Kabus döneminde petrol gelirlerinden sağlanan refahtan tüm Ummanlıların istifade edebilmesi amacıyla Umman vatandaşları yeni kurulmaya başlanan devlet dairelerinde istihdam edilerek

dolgun maaşlar verilmiş, böylece halkın refah seviyesinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple Sultan Heysem'in tahta geçtiği dönemde, artık devlet daireleri yeterli doluluğa ulaşmış ve artan genç nüfus arasında işsizlik bir problem olarak iyice kendini göstermeye başlamıştır. Zira 2011 yılında yaşanan Arap Baharı ayaklanmaları sırasındaki taleplerden biri de yeni kadroların istihdamı olmuştur, bu talep yeni sultana da yansıtılmıştır. Bu nedenle ilk adım olarak bugün

Yıllardır halkın çok ucuza kullandığı akaryakıtta yapılan zam, ülkede ilk defa bazı kalemlere vergi konulması ve memur maaşlarında yapılan kesintiler, Umman ekonomisinin içinde bulunduğu olumsuz tablonun yansımasıdır.

Umman'da çalışan yabancı şirketlere %30 oranında Ummanlı çalıştırma zorunluluğu getirilmiştir. Sultan Heysem ayrıca İş Güvenliği Kanunu'nun çıkarılması talimatını da vererek bunun için 10 milyon Umman Riyali tutarında bir finansman sağlamıştır. Bu kanun, orta vadeli mali denge planında yer alan prosedürlerin uygulanmasıyla düşük gelirli kişilerin ve ailelerin olası olumsuz ekonomik etkilerden korunmasını sağlayacak bir sosyal koruma sisteminin oluşturulmasını hızlandırmayı amaçlamaktadır.

Umman'da hizmet sektörü çalışanları büyük oranda yurt dışından, özellikle de Hindistan, Pakistan, Bangladeş gibi Asya ülkelerinden gelen göçmen işçilerden oluşmaktadır. Bu işçiler aynı zamanda ülke nüfusunun üçte birinden fazlasını teşkil etmektedir. Umman Riyali kendi paralarına göre daha değerli olduğu için buraya gelip birikim yaparak ülkelere dönen işçiler, Umman ekonomisinin de bel kemiğini oluşturmaktadır. Asli Umman vatandaşları ise nispeten rahat ve maaşı yüksek devlet dairelerinde çalışmaktadır. Ancak Umman vatandaşları arasında yükselen işsizlik rakamları devleti bu konuda tedbir almak durumunda bırakmıştır. Bu amaçla yabancı işçilerin

ülkeye gelme şartları zorlaştırılmış, vatandaş olmaları ve gayrimenkul satın almaları zaten yasak olan bu kişilerin ülkede kalma süreleri de yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca dönüş konusundaki sert tedbirler gevşetilerek Umman'da kaçak olarak bulunan işçilerin kendi ülkelerine dönmeleri sağlanmıştır. Ne var ki bütün bu tedbirlere rağmen işsizlik problemi hâlen çözülebilmiş değildir. 2021 yılında bir programa konuk olan Umman Çalışma Bakanı, yıl içerisinde özel sektör ve kamuda 40.000 Ummanlının istihdam edildiğini ancak yıl sonu itibarıyla ülkede 50.000 Ummanlının hâlâ iş aradığını açıklamıştır. Bu rakamlar ekonomik sıkıntıların önümüzdeki yıllarda da Umman için sorun olmaya devam edeceğini göstermektedir. Ayrıca yıllardır halkın çok ucuza kullandığı akaryakıtta yapılan zam, ülkede ilk defa bazı kalemlere vergi konulması ve memur maaşlarında yapılan kesintiler, Umman ekonomisinin içinde bulunduğu olumsuz tablonun yansımasıdır.

IMF'in Covid-19 pandemisi gölgesinde geçen 2020 yılında Umman'ın gayrisafi yurt içi hasılasının %6,4 oranında daralma yaşadığına dair raporunun yayımlanmasından sonra, Sultan Heysem 2021 yılında bu gidişi tersine çevirmek amacıyla bir dizi teşvik paketini içeren bir ekonomik plan açıklamıştır. Umman'ın ekonomik kalkınmasını hedefleyen 2040 vizyonu çerçevesinde geliştirilen teşvik planı 2021 yılında turizm, lojistik hizmetleri, balıkçılık, tarım ve madencilik gibi petrol dışı sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin vergi ve harçlarının düşürülmesini; 2020-2021 yılları

için küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelir vergisi oranlarının azaltılmasını; Dukum'daki özel ekonomik bölge ile sanayi bölgelerindeki kira bedellerinin 2023 yılı sonuna kadar düşürülmesini kapsamaktadır. Nitekim Umman'da 2021 yılı bütçe açığının 2020'nin aynı dönemine oranla %20'nin üzerinde bir azalma gösterdiği, dolayısıyla gerek pandeminin etkisinin hafifletilmesi gerekse ekonominin canlanması için atılan adımların işe yaradığı, ülkenin ekonomik toparlanma içerisine girdiği görülmüştür. Son

aylarda dünyada yaşanan gerginliğin ham petrol fiyatlarında yol açtığı artış da Umman'a ekonomik olarak katkı sağlamaktadır. Özellikle İran ve Ukrayna krizleri sonrasında Umman petrolünün değer kazanması, kısa vadede ülke ekonomisinin toparlanmasına yardımcı olsa da Umman'da ekonomik sıkıntılar hâlâ tam olarak çözülebilmemiş değildir ve görünüme göre bir müddet daha bu sorun ülkenin önde gelen problemlerinden biri olmaya devam edecektir.

UMMAN DIŞ POLİTİKASI

Komşularıyla her zaman barış içerisinde yaşamaya çalışan Umman, onlarla bağını ekonomik olarak da güçlendirmeye gayret etmektedir. Ambargo ya da savaş durumlarında dahi tarafsız konumunu koruyan ülke, ne İran'a uygulanan ambargolara katılmış ne de İsrail ile -diplomatik ilişki kurmamakla bera-

ber- diyalog kapısını kapatmıştır. Bu bağlamda 1979 yılında imzalanan Camp David Anlaşması'nı da boykot etmeyen Umman, İsrailli yetkilileri birden çok defa misafir etmiştir: İzak Rabin 1994 yılında, Şimon Peres 1996'da, Benyamin Netanyahu da 2018 yılında Umman'a gelerek Sultan Kabus'la görüşmüştür.

Umman'ın uzun yıllardır yürüttüğü tarafsızlık politikasının son örneklerini Katar krizi sürecinde ve Yemen'e yönelik askerî operasyonlar sırasındaki yaklaşımında da görmek mümkündür. Yemen'e yönelik askerî harekâta kendisine uygulanan baskılara rağmen katılmayan ve taraflar arasındaki savaşa müdahil olmayan Umman, Katar'a uygulanan ambargo sırasında da bu ülkeyle ilişkilerini askıya almamış, hatta havaalanlarını Katar'ın kullanımına açarak ambargonun etkilerini kısmen hafifletmiştir. İki ülke ilişkilerinin son dönemde daha da güçlendirilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Örneğin 2021 yılı sonlarına doğru Sultan Heysem Katar'a bir ziyarette bulunmuş, bu ziyaret sırasında askerî ilişkileri arttıracak iş birliğini de kapsayan anlaşmaların

yanı sıra vergi kaçakçılığıyla mücadele, deniz ulaşımı ve turizm alanlarında da iş birliği anlaşmalarının sağlandığı açıklanmıştır. Ayrıca Umman, ülkeye yatırım çekme ve gelir kaynaklarını çeşitlendirme girişimleri doğrultusunda 2021 yılında Suudi Arabistan ve BAE gibi diğer Körfez ülkeleriyle de iş birliği anlaşmaları imzalamıştır. Umman'da yaşanan son gelişmelere bakıldığında Sultan Heysem'in -konuşmalarında da belirttiği üzere- dış politikada selefini takip ettiği anlaşılmaktadır. Bu politika sayesinde diğer ülkelerle ticaretini aksatmadan devam ettirebilen ve sıkıntılı durumlarda arabulucu rolü üstlenerek Körfez bölgesindeki konumunu güçlendiren Umman, uluslararası çevreler nezdinde de itibar kazandırmaktadır.

SULTAN HEYSEM DÖNEMİ UMMAN'INDA HUKUK REFORMLARI VE HALKLA İLİŞKİLER

Yeni veliaht sistemiyle ilgili bölümde değinildiği üzere, Sultan Heysem tahtta çıktıktan yaklaşık bir yıl sonra yeni bir anayasa hazırlatmış, ayrıca birçok kanun maddesinde de değişikliğe gitmiştir; bazı kanun metinlerinin tadilleri hâlen devam etmektedir. Devletin idari sisteminde de değişik yapan Sultan Heysem, halkın istemediği bazı bakanları da görevden almıştır. Sultan, yeni bakan atamalarını selefinden farklı bir anlayışla yapmıştır. Zira Sultan Kabus tahtta çıktığı dönemde kabileleri merkezî yönetime ısındırmak için bakan ya da yüksek bürokrat atamalarında

kabile reislerini yahut kabilelerdeki nüfuzlu kimseleri tercih ederken Sultan Heysem, liyakate göre atamalar yapmaya başlamıştır. Buna binaen bakanlar, ilgili alanlarda ihtisası bulunan kimseler arasından seçilmiştir. Bu yöntem, yeni sultanın imajını olumlu yönde etkileyen uygulamalardan biri olarak halk tarafından kabul görmüştür. Ancak Arapların yüz yıllardır kabileciliğe dayalı bir sistemden geldiğini de unutmayan Sultan Heysem, her bölgenin şeyhi ve ileri gelen kabile reisleriyle de toplantılar ve açık oturumlar düzenlemektedir; belirli periyotlarla devam eden bu top-

Sultan Heysem tahta çıktıktan yaklaşık bir yıl sonra yeni bir anayasa hazırlatmış, ayrıca birçok kanun maddesinde de değişikliğe gitmiştir.

lantılarda hem bölgelerin durumuyla ilgilenmekte hem de karşılaşılan zorluklara rağmen ülkenin hedeflerine adım adım ilerlediğini vurgulamaktadır. Toplantıların sonunda bölge ileri gelenleriyle bir açık oturum yaparak onların sorunlarını ve taleplerini ayrıca dinleyen Sultan Heysem, bu sayede halkın durumu hakkında bilgi edinmekte ve ileri gelenlere de onları dikkate aldığı hissettirmektedir. Nitekim selefi Sultan Kabus da hasta olarak geçirdiği son yıllar dışında, her sene ülkenin vilayetlerini baştan sona dolaşarak halkı dinlemeyi âdet edinmiştir.

Umman'ın idari sistemini değiştireceğine dair sinyalleri tahta geçişinden sonraki ilk konuşmasında veren Sultan Heysem, ilerleyen süreçte bu doğrultuda adımlar atarak bazı bürokratları görevden alıp yerlerine yenilerini atamış, bazı bakanlıkları birleştirmiş, bazılarının da isim ve yapılarını değiştirmiş ve yeni bakanlıklar kurulması talimatını vermiştir. Bu bağlamda Benzin ve Gaz Bakanlığı'nın ismi Enerji ve Madenler Bakanlığı olarak değiştirilmiş, Adalet Bakanlığı ile Kanuni İşler Bakanlığı tek çatı altında toplanarak Adalet ve Kanuni İşler Bakanlığı olarak yeniden düzenlenmiştir. Spor İşleri Bakanlığı, Sanat İşleri Bakanlığı ve Gençlik Millî Konseyi ilga edilerek yerlerine Kültür, Spor ve Gençlik Bakanlığı kurulmuş-

tur. Kültür ve Miras Bakanlığı'nın ismi değiştirilip Miras ve Turizm Bakanlığı yapılmıştır. Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı da Tarımsal Zenginlik, Balıkçılık ve Su Kaynakları Bakanlığı adı altında yeniden düzenlenmiş, İmar Bakanlığı'nın ismi İmar ve Şehircilik Bakanlığı olarak değiştirilmiştir. Yüksek Öğretim Bakanlığı, Yüksek Öğretim, Bilimsel Araştırma ve İnovasyon Bakanlığı olarak düzenlenmiştir. Ticaret ve Sanayi Bakanlığı ise Ticaret, Sanayi ve Yatırım Teşvik Bakanlığı'na dönüştürülmüştür. Ulaştırma, Haberleşme ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı ülkede yeni kurulan bakanlıklar arasındadır. Mevcut bakanlıkların idari yapıları da çıkartılan ka-

ŞAHİN KASIRGASI

Sultan Heysem döneminde Umman Devleti'nin karşılaştığı en büyük sıkıntılardan biri, Umman Körfezi'nde etkili olan Şahin Kasırgası olmuştur. Kasırga 3 Ekim 2021 günü şiddetli rüzgârlar ve yağmurla Umman'a çarpmış, sokaklar sular altında kalmış, hatta kıyı bölgelerinde tahliyeler yapılması gerekmiş, başkent Maskat'a gidiş dönüş uçuşlarda aksamalar yaşanmıştır. Umman makamları, ilk gün meydana gelen heyelanlarda dört kişinin öldüğünü, ertesi gün ise Şimal Bâtına eyaletinde yedi kişinin öldüğünü açıklamıştır. Toplam 11 kişinin ölümüne sebep olan kasırga, ülkede ciddi maddi kayıplara da yol açmıştır. Türkiye dâhil uluslararası camia, Umman için taziye mesajları yayımlamıştır.

Yılın büyük bölümünde hiç yağış almayan Umman'ın altyapısı ağır yağışları kaldıracak durumda değildir. Genelde kışın yağın yağmurların doldurduğu vadilerin yaza doğru kuruduğu ülkede kasırgayla birlikte gelen ani ve yoğun yağışlar, şiddetli rüzgârla birleşmiş, vadi ve dere yataklarına sığmayan yağmur suları sele dönüşerek büyük bir yıkıma yol açmıştır. Umman, 2021 yılının son günlerinde benzer bir kasırga felaketi daha yaşamıştır. Resmî haber ajansı ONA'ya açıklama yapan bir yetkili, 30 Aralık'ta başlayan ve ülke genelinde etkili olan tropikal kasırga sebebiyle altı kişinin öldüğünü söylemiştir. Yaşanan bu felaketler sonrasında Umman makamlarının tedbirleri artıracığı ve altyapı çalışmalarına ağırlık vereceği tahmin edilmektedir.

nunlarla yeniden düzenlenmiştir. Sultan Heysem'in tahta çıktığı ilk sene, idari yapıda bu kadar büyük reform ve değişiklikler yapması, onun bu konuya verdiği önemi göstermektedir. Neticede yeni

kurulan ya da ismi güncellenen bakanlıklar, yeni sultanın dünya gündemini iyi takip ettiğini ve ülkesinin yapılanmasını bu doğrultuda dizayn etmek istediğini göstermektedir.

UMMAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Heysem b. Tarık'ın sultan olmasıyla Umman'ın Türkiye ile zaten iyi olan ilişkilerinin her alanda daha da gelişeceği öngörülmektedir. Bunun sebebi ise Sultan Heysem'in babaannesinin Türk olmasıdır. Sultan Kabus ve Sultan Heysem'in dedeleri olan Sultan Teymur, Kamile İlگیرay isimli Türk bir hanımla evlenmiştir. 1920 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Sultan Heysem'in babası Tarık b. Teymur, liseyi de buradaki İngiliz Erkek Lisesi'nde (Kabataş Lisesi)

okumuş, daha sonra Almanya'ya gitmiştir. Ardından Maskat'a dönerek birtakım resmî görevlerde bulunan Tarık b. Teymur, 1962 yılında eğitim almaları için çocuklarını İstanbul'a göndermiştir. 1955 doğumlu olan Sultan Heysem'in de çocukluğunda bir müddet İstanbul'da bulunduğu tahmin edilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulduğu tarihten itibaren yüzünü Batı'ya dönerek Arap ülkeleriyle

düşük tempolu bir ilişki geliştirdiği, Umman'ın da Sultan Kabus devrine kadar dış politikada yalnızlığı benimsediği düşünüldüğünde iki ülke arasında başlangıçta yoğun bir diplomatik ilişkinin yaşanmamış olması doğaldır. Nitekim karşılıklı diplomatik ilişkiler büyükelçilik düzeyinde 18 Haziran 1973 tarihinde başlamıştır. 1980'li yılların sonuna doğru ilişkiler gelişme trendine girmiş, 1985 yılında Ankara'da, 1986 yılında da Maskat'ta büyükelçilikler açılmıştır. Umman'dan Türkiye'ye ilk üst düzey ziyaret 1989 yılında Sultan Kabus tarafından gerçekleştirilirken Türkiye'den cumhurbaşkanlığı düzeyindeki ilk ziyaret ise 1997 yılında Süleyman Demirel tarafından gerçekleştirilmiştir. Bundan sonra 2010 yılında da dönemin cumhurbaşkanı Abdullah Gül Umman'ı ziyaret etmiştir.

2001 yılında T.C. Savunma Bakanlığı ile Umman Savunma Bakanlığı arasında "Askerî İşbirliği Mutabakat Muhtırası"nın imzalanmasıyla iki ülke arasında özellikle askerî alandaki iş birliğinin yolu açılmıştır. 2011 yılında da Umman'ı ziyaret eden Millî Savunma Bakanı Vecdi Gönül, söz konusu mutabakatın beş yıl daha uzatılmasına ilişkin anlaşmayı imzalamıştır. Mayıs 2017'de Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek Umman'ı ziyaret ederek çeşitli temaslarda bulunmuştur. Aynı yılın ekim ayında da Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Umman'a giderek burada mevkidaşıyla görüşmüştür. Sultan Kabus'un vefatı üzerine Cumhurbaşkanı Yardımcısı

Fuat Oktay 12 Ocak 2020 tarihinde Maskat'ta düzenlenen cenaze törenine katılmak için Umman'a gitmiş, burada yeni Umman Sultanı Heysem b. Tarık'a taziyelerini sunmuştur. Son olarak 2021 yılında Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Körfez ülkelere yaptığı ziyaretler kapsamında Umman'a da gitmiştir. Bu ziyarette taraflar arasında ekonomi, ticaret, turizm ve kültürel alanlarda ikili ilişkileri daha da güçlendirmenin yollarının görüşüldüğü açıklanmıştır. Umman'ın savunma sanayii alanında Türkiye ile ticaretini geliştirmek istediği belirtilmiş, ayrıca ülkede bir organize sanayi bölgesi (OSB) kurulması için de anlaşıldığı açıklanmıştır. Bu çerçevede Gebze Organize Sanayi Bölgesi (GOSB) yönetimi, Umman kıyılarında otonom bir yönetim sistemine sahip olan Özel Ekonomik ve Serbest Alanlar Kurumu ile iş birliği protokolü imzalamıştır. Protokol kapsamında, Türk ve Umman tarafları, Umman'ın Dukum bölgesinde 10 milyon metrekaare alan üzerine, 11 milyar dolarlık dev bir OSB kurulması konusunda anlaşmıştır. Dünyanın sayılı OSB'lerinden olmaya aday projenin 2023 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Bu devasa yatırım Umman halkına büyük bir istihdam imkânı sağlaması yanı sıra Umman-Türkiye ilişkilerine de önemli katkılarda bulunacaktır. Bu bağlamda iki ülke ilişkilerinin önümüzdeki süreçte güçlenerek devam edeceği tahmin edilmektedir.

SONUÇ

Körfez bölgesinin en sakin ve en az bilinen ülkelerinden biri olan Umman uzun bir tarihi geçmişe sahiptir. Körfez'in girişinde ve Hint Okyanusu yanında yer alan Umman'ın stratejik konumu ve sahip olduğu petrol ve doğal gaz rezervleri, ülkenin önemini artırmaktadır. Umman'ı İslam dünyası için farklı bir yere koyan durum ise, günümüzde İbadiyye mezhebi mensuplarının çoğunlukta bulunduğu tek ülke olmasıdır. Umman ayrıca yürüttüğü tarafsızlık politikaları ile dikkat çeken bir ülkedir.

Bu özelliklerine rağmen Umman'ın ülkemizde tanınırlığının az olmasının bazı sebepleri vardır. İlk ve en temel sebep Umman'ın yakın zamanlara kadar kendisini uluslararası arenadan soyutlamasıdır. İkinci sebep de Umman'ın coğrafi konumudur. Hicaz Yarımadası'nın en altında yer alan ülke, büyük kısmını kaplayan çöller nedeniyle diğer Müslüman ülkelerin genelinden uzaktadır. Üçüncü sebep ise Müslüman ülkelerin genelinden farklı olarak İbadiyye mezhebine mensup olmasıdır. Özellikle ülkemizde Umman'ın az tanınmasının bir diğer sebebi de tarihi süreç içerisinde Umman'ın Osmanlı egemenliğine girmemiş olmasıdır. Her ne kadar Umman ve Osmanlı arasında yardımlaşmalar ve diplomatik ilişkiler bulunsun da diğer Arap ülkelerinin aksine Umman, Osmanlı egemenliğine girmemiştir. Umman'ın yaşanan iki dünya savaşına da dâhil olmaması ve bu süreçte toprak kazanıp kaybetmemesi de onu bölge tarihi içerisinde silikleştirmektedir.

1970 yılına kadar takip ettiği politikalar dolayısıyla dünyaya kapalı kalan Umman, Sultan Kabus'un ülke yönetimini ele almasıyla yeni bir döneme girmiştir. Aynı zamanlara denk gelen petrol rezervlerinin keşfi ile ülke hem kendi içerisinde bir modernizasyon faaliyetine girişmiş hem de dünya kamuoyunda tanınırlığı artmaya başlamıştır.

1970 yılına kadar takip ettiği politikalar dolayısıyla dünyaya kapalı kalan Umman, Sultan Kabus'un ülke yönetimini ele almasıyla yeni bir döneme girmiştir. Aynı zamanlara denk gelen petrol rezervlerinin keşfi ile ülke hem kendi içerisinde bir modernizasyon faaliyetine girişmiş hem de dünya kamuoyunda tanınırlığı artmaya başlamıştır. Modern Umman'ın kurucusu olarak anılan Sultan Kabus ülke içerisindeki problemlerin çözümüne yoğunlaşmış, altyapıya büyük önem vermiş, halkına Ummanlı olma bilinci kazandırmış ve halkı ülke kalkınmasına dâhil etmiştir. Eğitim, sağlık, hizmet gibi sektörlere ihtimam göstererek enkaz hâlinde devraldığı ülkeden modern Umman'ı kurmayı başarmıştır. Bu dönemde ülke siyasi, idari, hukuki ve ekonomik anlamda büyük dönüşümler yaşamıştır. Umman günümüzde sahip olduğu birçok olumlu vasfı Sultan Kabus döneminde kazanmıştır.

2020 yılında Sultan Kabus'un ölümü üzerine tahta geçen Heysem b. Tarık'ın iki yılı aşkın süredir devam eden yönetim serüvenine bakıldığında hem ülke içinde hem

de ülke dışında oldukça aktif bir politika izlediği görülmektedir. Göreve geldiği ilk günden itibaren idari sistemde önemli değişiklikler yapan Sultan Heysem'in bu alanda Umman'ı modern dünyaya entegre hâle getirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu değişikliklerin önümüzdeki süreçte de devam etmesi beklenmektedir. Ayrıca ülkede büyük bir hukuk reformu yapılagı da ifade edilmektedir.

Dış ilişkiler konusunda selefinin barışçıl tutumunu sürdüren Sultan Heysem, Umman'ı "Körfez'in Barış Vahası" olarak tutmak için çaba göstermektedir. Komşu ülke ziyaretleri, ara buluculuk faaliyetleri ve diğer ülkelerle yapılan anlaşmalar da

bu durumun devam edeceğine işaret etmektedir.

Umman 2020 yılında ekonomik olarak zor bir yıl geçirmiş olsa da 2021 yılı itibarıyla ekonomisini nispeten toparlamaya başlamıştır. Ancak özellikle ülkedeki artan işsizlik oranları ve pahalılaşan hayat şartları, bir müddet daha Umman'ın başlıca sorunlarından biri olmaya devam edecek görünmektedir. Sultan Heysem bu durumu yeni kurulacak OSB gibi istihdam alanları yaratarak, ülkedeki yabancı iş gücünün yerine Ummanlı gençleri ikame ederek ve ekonomik bazı tedbirler alarak aşmaya çalışmaktadır. Ayrıca 2040 vizyonu ekseninde belir-

lenen ekonomik hedefleri gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar da sürmektedir. Bütün bu çabaların ne kadar işlevsel olduğu ise önümüzdeki yıllarda daha iyi anlaşılacaktır.

Eğitimin öneminin farkında olan Sultan Heysem, göreve geldikten sonra birçok üniversite ve fakültenin kurulmasını sağlamıştır. Bu eğitim kurumlarına finansal destek de verilerek ülkedeki eğitim kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Kadınlara yönelik politikalar da Sultan Kabus döneminde olduğu gibi güçlenerek devam etmektedir. Gençlerle de özel olarak ilgilenen Sultan Heysem, aynı zamanda veliaht olan oğlunu Gençlik

ve Spor Bakanı yaparak gençlere verdiği önemi göstermiştir.

Türkiye-Umman ilişkilerinin ise, hem Türkiye'nin son yıllarda izlediği aktif Ortadoğu politikaları kapsamında hem de Sultan Heysem'in babaannesi tarafından Türklerle olan kan bağı hasebiyle önümüzdeki yıllarda daha da güçlenmesi beklenmektedir. Umman ayrıca, bulunduğu stratejik konum sebebiyle bölgesi için olduğu kadar Türkiye için de kritik önemdedir. Nitekim gelişen ilişkilere paralel olarak önümüzdeki süreçte Türkiye'nin Umman üzerinden Ortadoğu, Doğu Afrika ve Güney Asya pazarlarına açılmasının kolaylaşacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkel, Gökhan. (2018). "Umman'da Sosyoekonomik Değişim: Sultan Kâbus Dönemi (1970-2017)". (*Yüksek Lisans Tezi*), Marmara Üniversitesi.
- Ahmed, Mustafa. (2021). "مليارات دولار لتنفيذ مشروع استثماري تركي بالدعم الاقتصادية العُمانية ١٠". 12.06.2021, *Addustour.com*, <https://www.addustour.com/articles/1223309-10-%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%A7%D8%B1-%C2%A0%D9%84%D8%AA%D9%86%D9%81%D9%8A%D8%B0-%D9%85%D8%B4%D8%B1%D9%88%D8%B9-%D8%A5%D8%B3%D8%AA%D8%A-B%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%8A-%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%82%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8-A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%8F%D9%85%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9>
- Akarçesme, Ramazan. (2018). "Tarihi Süreç İçerisinde Umman ve Türkiye ile Ekonomik İlişkileri". (*Yüksek Lisans Tezi*), Marmara Üniversitesi.
- Alarabiya, "السلطان قابوس يعفو عن ٣١ معتقلا أدينوا بالسعي لقلب الحكم" <https://www.alarabiya.net/articles/2005%2F06%2F09%2F13796> (10.04.2020).
- Aljazeera, "سلطان عُمان يختار نجله وليا للعهد", <https://www.aljazeera.net/news/politics/2021/1/12/%D8%A8%D8%B9%D8%AF-%D8%AA%D8%B9%D8%AF-%D9%8A%D9%84%D8%A7%D8%AA-%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D8%B3%D9%84%D8%B7%D8%A7%D9%86-%D8-B9%D9%8F%D9%85%D8%A7%D9%86-%D9%8A%D8%AE%D8%AA%D8%A7%D8%B1> (31.03.2021).
- Alroya, "نفت عمان يواصل المكاسب", <https://alroya.om/post/296423/%D9%86%D9%81%D8%B7-%D8%B9%D9%85%D8%A7%D9%86-%D9%8A%D9%88%D8%A7%D8%B5%D9%84-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%83%D8%A7%D8%B3%D8%A8-%D9%88-%D8%A8%D-8%B1%D9%86%D8%AA-%D9%8A%D9%87%D8%A8%D8%B7-%D8%AA%D8%A-D%D8%AA-%D8%B6%D8%BA%D8%B7-%D8%A3%D8%B2%D9%85%D8%AA-%D9%8A-%D8%A5%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D9%88%D8%A3%D9%88-%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7> (03.03.2022).
- Anadolu Ajansı, "Çavuşoğlu Umman'da mevkidaşı ile görüştü", <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cavusoglu-ummanda-mevkidasi-ile-gorustu/950874> (20.10.2021).
- Âşûr, Saîd Abdulfettah. (1970). *Târihu Ehli Umân*, Umman Millî Miras ve Kültür Bakanlığı, Umman Sultanlığı.
- Ateş, Orhan. (2007). "Günümüz Umman İbadiyyesi". (*Doktora Tezi*), Uludağ Üniversitesi.
- Bakanlıkların yapısı ve yapılan değişiklikleri görmek için bk. <https://www.omaninfo.om/module.php?m=pages-showpage&CatID=209&ID=813> (10.03.2022).
- BBC, "Shaheen: Tropical cyclone batters Oman and Iran, killing 13", <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-58783992> (25.02.2022).
- Bilge, Mustafa L. "Bû Saîd Hânedanı". DİA.
- _____. "Uman". DİA.
- Bitmez, S., Yusuf, A., Koşak, Ç. (2021) "Umman, Türk yatırımcılara cazip imkanlar sunuyor" 25.09.2021, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/umman-turk-yatirimcilara-cazip-imkanlar-sunuyor/2374796>
- Cengiz, Hatice. (2017). "Uman'da Sultan Kâbus Döneminde Mezhepler Arası Bir Arada Yaşama Örneği". (*Yüksek Lisans Tezi*), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- el-Hitab, Sultan Haşimî. (2014). *Saltana ve Kaid, Kâbus b. Saîd, Saltanatı Uman, Daru'l Arube* 1. Baskı, Amman/Ürdün.
- el-İzkevî, Sirhan b. Saîd. *Keşfü'l Gumme, el-Câmi' li-Ehbârî'l Ümme*, Umman Sultanlığı Kültür Bakanlığı, 2. Baskı.
- en-Nizâmu'l-Esâsî, (Umman Anayasası) 1996.
- es-Sâlimî, Nureddin Abdullah b. Humeyd. (2013). *Tuhfetü'l-A'yân Bi-sîreti Ehli Umân*, y.y. Mektebetü'l İstikame.
- es-Siyâbî, Salim b. Hamud b. Şâmis. (2001). *Umân Abre't-Tarih*, Uman Milli Miras ve Kültür Bakanlığı, 5. Baskı, Umman.
- et-Tânî, Abdullah b. Muhammed. (2008). *Târihu'l-Umân es-Siyâsî*, 1. Baskı, Mektebetü'r-Rabiân.
- Euronews, "Clubhouse, gerekli izinleri olmadığı gerekçesiyle Umman'da yasaklandı", <https://tr.euronews.com/2021/03/14/clubhouse-gerekli-izinleri-olmad-g-gerekce-siyle-umman-da-yasakland> (15.10.2021).
- ez-Zeydî, Halfân b. Ahmed & eş-Şizavî, Muhammed b. Ahmed (haz.). *Uman 2019*, Vizâratü'l-İ'lâm Saltanatı Uman.
- Gabbâş, Hüseyin Âbid Gânîm. (1998). *Umân, ed-Demokratiyye'l-İslamiyye Tekalidü'l-İl-mame ve't-Tarihü's-Siyasiyyü'l-Hadis*, Dâru'l Cedîd, 1. Baskı.
- Göksün, Ahmet Faruk. (2021). "İbâdî Fıkhnın Tarihsel Gelişimi (Umman Örneği)". (*Yüksek Lisans Tezi*), İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi.
- Harman, Ömer Faruk. "Arim", DİA.
- Hürriyet, "Katar ve Umman askeri iş birliği anlaşması imzaladı", <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/katar-ve-umman-askeri-is-birligi-anlasmasi-imzaladi-41944937> (10.02.2022).
- _____, "Umman'da ekonomi için adım atıldı", <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ummunda-ekonomi-icin-adim-atildi-41759257> (21.02.2022).
- Independent Türkçe, "Umman Sultanı'nın babası Tarık bin Teymur'un hayat hikayesi", <https://www.indyturk.com/node/226366/d%C3%BCnya/umman-sultan%C4%B1%E2%80%99n%C4%B1n-babas%C4%B1-tar%C4%B1k-bin-teymur%E2%80%99un-hayat-hikayesi> (15.06.2021).
- International Monetary Fund. "Oman: Staff Concluding Statement of an IMF Staff Visit", <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/02/11/mcs021221oman-staff-concluding-statement-of-an-imf-staff-visit> (10.01.2022).
- İbâdiyye/ibâziyye mezhebi hakkında detaylı bilgi için bk. Fırlalı, Ethem Ruhi. "İbâziyye", DİA. XIX, 256-261
- Kanunu'l-Ceza (Ceza Kanunu), Umman Sultanlığı, 2018.
- Katz, Mark N. (2005). "Assessing The Political Stability of Oman". Krakowskie Studia Międzynarodowe, 85.
- Ministry of Justice and Legal Affairs, Laws, <https://www.mjla.gov.om/legislation/laws/index.aspx>
- Nasrallah, Tawfiq. (2022). "Oman discovers 4,000-year-old settlement dating back to Bronze Age". *World Gulf*, 22.01.2022, <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/oman-discovers-4000-year-old-settlement-dating-back-to-bronze-age-1.1643213744710>
- _____. "Oman: 50,000 Omanis were looking for jobs as of December 2021, minister says". *World Gulf*, 20.01.2022, <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/oman-50000-omanis-were-looking-for-jobs-as-of-december-2021-minister-says-1.85291046>

- _____. “Women will soon be seen driving taxis in Oman’s capital Muscat”. *World Gulf*, 15.01.2022, <https://gulfnews.com/world/gulf/oman/women-will-soon-be-seen-driving-taxis-in-omans-capital-muscat-1.84983551>
- National Centre for Statistics. Sultanate of Oman, Total Population, <https://data.gov.om/>
- Oman Info Sultanate of Oman. <https://www.omaninfo.om/oman>
- _____, Biography of Sultan, <https://www.omaninfo.om/module.php?m=pages-show-page&CatID=210&ID=870> (11.05.2021).
- Omanuna*, “Oman Vision 2040”, <https://omanuna.oman.om/en/home-top-level/eparticipation/oman-vision-2040> (24.02.2020).
- Qanoon*, “مرسوم سلطاني رقم ١٢١ / ٢٠٢٠ بإصدار قانون ضريبة القيمة المضافة”, <https://qanoon.om/p/2020/rd2020121/> (05.02.2022).
- Şarku’l Avsat, “Umman Sultanlığı, 50. Milli Günü’nü rönesansını sürdürerek ve yüksek umutlarla kutluyor”, <https://turkish.aawsat.com/home/article/2632131/umman-sultanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-50-milli-g%C3%BCn%C3%BC%E2%80%99n%C3%BC-r%C3%B6nesans%C4%B1n%C4%B1-s%C3%BCrd%C3%BCrerek-ve-y%C3%BCksek-umutlarla> (25.05.2021).
- _____, “Umman’daki tropik kasırgada 6 kişi hayatını kaybetti”, <https://turkish.aawsat.com/home/article/3390891/ummandaki-tropik-kas%C4%B1rgada-6-ki%C5%9Fi-hayat%C4%B1n%C4%B1-kaybetti> (26.02.2022).
- Şehdad, İbrahim Muhammed İbrahim. (1989). *es-Sıra’ud-Dâhili fi Umân Hilâle’l-Kar-ni’l-İşrin*, 1913-1975, 1. Baskı, Doha/Katar: Daru’l Evzai.
- Tarhan, M., Özcan, E. E. (2021). “Umman Dışişleri Bakanı Busaidi: Çavuşoğlu’nun ziyaretinde iki ülke arasında faydalı bir oturum gerçekleştirdik”. *Anadolu Ajansı*, 10.02.2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/umman-disisleri-bakani-busai-di-cavusoglunun-ziyaretinde-iki-ulke-arasinda-faydalı-bir-oturum-gerceklestir-dik/2139845>
- Telci, İ. N. ve Ayverdi, R. (2020). “Sultan Kâbus’un Mirası ve Umman Siyasetinde Yeni Dönem”. *Ortadoğu Araştırmaları Merkezi*, 238.
- Times of Oman*, “Oman is Worl’s Safest Country for Expats”. 08.10.2019, <https://timesofoman.com/article/2036267/oman/oman-is-worlds-safest-country-for-expats>
- TRT Haber*, “Türkiye’den Umman’a başsağlığı mesajı”, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyeden-ummana-bassagligi-mesaji-613957.html> (10.02.2022).
- Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı. Ülke Künyesi, Umman Sultanlığı, [https://www.mfa.gov.tr/oman-kunyesi.tr.mfa#:~:text=Umman'da%20siyasi%20parti%20bulunmamaktad%C4%B1r.&text=BM%2C%20K%C3%B6rfez%20%C4%B0%-C5%9Fbirli%C4%9Fi%20Konseyi%2C%20Arap,Arap%20Para%20Fonu%20\(AMF\).](https://www.mfa.gov.tr/oman-kunyesi.tr.mfa#:~:text=Umman'da%20siyasi%20parti%20bulunmamaktad%C4%B1r.&text=BM%2C%20K%C3%B6rfez%20%C4%B0%-C5%9Fbirli%C4%9Fi%20Konseyi%2C%20Arap,Arap%20Para%20Fonu%20(AMF).) (08.07.2020).
- “Umman’da İslam ve Yasal Sistem”, <http://www.islam-in-oman.com/tr/İbâdiİbadiyye/guenuemueзде-islam/umman-yasal-sistem-seriat.html>
- Umman’da kanunlar ve resmî gazete için bk. *Qanoon*, <https://qanoon.om/>
- UNESCO. “Celebration of Nizwa the Capital of Islamic Culture 2015”, <https://en.unesco.org/creativity/policy-monitoring-platform/celebration-nizwa-capital-İslâmîc>
- Yenigün, M. Cüneyt. (2020). “Umman Rönesansı 1970-2020”. *Ortadoğu Araştırmaları Merkezi*, 10.

Hicaz Yarımadası'nın en alt kısmında yer alan Umman, gerek coğrafi uzaklığı gerek mezhebî farklılığı gerekse yakın zamanlara kadar benimsediği içe kapalı politikası dolayısıyla Türk kamuoyunda çok tanınmayan bir ülkedir. Hâlbuki uzun tarihî geçmişi, Hint Okyanusu ve Basra Körfezi'ndeki stratejik konumu, günümüzde İbadiyye mezhebinin resmî olarak yaşadığı tek coğrafya olması gibi özellikleri sebebiyle Umman, göz ardı edilmemesi gereken bir ülkedir.

İNSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

info@insamer.com
www.insamer.com